

נטיעה של שלמה

[מגילה ה:]

• לקט תולדות חייו סיפורים עובדות ואמדות מהאי חסידא ופרישא הגאון החסיד רבי נטע ציינזידט זצ"ל •

נטיעה של שלמות {ג}

לו השאלה בשמו של ר' נטע) ושאלו היכן המקור, ר' שלמה שידוע היה ברוב חכמתו ושנינותו הבין מנוסח הדברים כי כנראה חושש ר' נטע שמא מפאת זקנותו טעה ח"ו בפסקו, והתבטא ר' שלמה ואמר, שלא כדרכו, אמנם זקנתי ואני כבר לא זוכר כ"כ, אולם מה שאני אומר זה מה שכתוב מפורש, וואס איך זאג דאס שטייט, איך זאג נישט פון הארבל, (כאן אחז בשרוולו ואמר כנ"ל, אני לא שולף פסקים מן השרוול) והמשיך ואמר, כי אף שאינני זוכר כעת מראה מקומה של הוראה זו, אולם ברור לי בס"ד כי כתוב כך.

אחרי הדברים האלה כאב הדבר לר' נטע, בהבינו כי נגרם בגללו אולי איזה צער או עגמ"נ או חוסר כבוד להגה"ח ר' שלמה, ולא יכול להירגע מכך, ובאותה ליל שב"ק מיהר קצת בסעודה, ותיכף אחרי סעודת שבת פנה ר' נטע אל עבר א' מבתי כנסיות הסמוכות לביתו (שם דלק מאור שבת כשירה כהקפדתו של ר"נ לילך ללמוד דוקא בבתי כנסיות שיש בהם מאור שבת ואף בקלויז בבתי הורנשטיין הפעיל ועסק הרבה אודות התקנת ה"לוקס"ן המאירים ע"י "גז", ויצוין מה שמתפעלים מאוד מביני מדע, שעל אף גודל זהירותו והתרחקותו מלהשתמש לאור חשמל עכ"ז לא עלה על דעתו מחמת זה לא להתפלל ולהשתתף בשבת אחרים בקלויז דחסידי באיאן אף בתקופה שעדיין לא היו שם "הלוקס"ן), ונתיישב להגות ולחפש בשו"ע וספרי הפוסקים אודות שאלה הנ"ל, ומה הופתע כשאחרי חיפוש רב מצא במקום אחר לגמרי, לא במקום נידון השאלה, ס"ק במגן אברהם שם מפורש כפסקו של ר' שלמה.

לא היה קץ לגודל שמחתו ואושרו, אחרי שמצא וראה במוחש כי ב"ה פסקו של ר' שלמה ברור חזק וקיים על יסודות איתנים, אמנם היות שהיה כבר בשעות המאוחרות של הלילה חיכה עד

דער רבי איז גירעכט

(המשך מגליון ג') כיוצא בזה היה מעשה פ"א כשעמדו באמצע קריאת התורה ונתעוררה שאלה מסויימת, והגאון הגדול רב ביהכ"נ רבי שלמה שרייבר זצ"ל פסק את פסקו ור' נטע התפלא ותמה מאוד על הפסק, אמנם כדרכו בגודל הכנעתו וכיבוד ת"ח, שתק.

לעומת זאת התחיל לחפש ולבדוק בספרי הפוסקים אודות השאלה האמורה, חיפש וחיפש בכמה מקומות, עד שסוף סוף מצא במקום אחר, שם נפסק כפי מה שפסק הגה"צ ר' שלמה שרייבר.

ברגע זה שמצא בספרי הפוסקים מפורש כפסקו של ר"ש, לא היה קץ לגודל שמחתו והתרגשותו, ומרוב התלהבותו פרץ והכה בכפיו כשהוא אומר בתנועה וניגון של שמחה ונצחון "דער רבי איז גירעכט, דער רבי איז גירעכט, דער רבי איז גירעכט". (מפי הרה"ג ר' נח פריזנד שליט"א)

חיפש וחיפש עד שמצא כי פסקו של הגר"ש שרייבר יציב וקיים

עוד מסופר כעין זה, כי הגה"ח ר' שלמה שרייבר נשאל פעם אחת בעת זקנותו בליל שב"ק שאלה קשה ע"י אברך אחד, ולאחר שענה ופסק בא האברך וסיפר לר' נטע אודות הפסק של ר' שלמה.

ר' נטע נשתומם מאוד ושאל בפליאה עצומה, האם אכן כך פסק לך ר' שלמה, האמנם ממש כך... ובהסתפקו אם אכן כך ענה ר' שלמה, ניגש אל ר' שלמה (או שלח את האברך לשאול והוא מסר

גליון זה יוצא לאור עולם לזכרון עולם ולעילוי נשמת

הרה"ח ר' שלמה קרויס ז"ל

בן הרה"ח ר' מרדכי ז"ל

נלב"ע ד' ניסן ה'תשנ"ט

הרה"ח ר' שואל אלכסנדר ביסטריצקי ז"ל

בן הרה"ח ר' מרדכי ז"ל

נלב"ע ו' אב ה'תש"ס

ת . נ . צ . ב . ה .

בעליות גדולות בתורה ועבודת ה' ולפתע רואים הם כי ר' נטע האט אונז אלעמען איבער גילאזט, עזב אותנו כולנו כאן, והוא והגה"צ ר' אפרים זלניק שניהם נתעלו באופן מוזגם למעלה מגדר הרגיל ומעל למשוער...

לא היה לו היסח הדעת מהרבש"ע

שח א' האברכים שלמד עמו בכולל מאה שערים... הוא היה דוגמא איך יהודי צריך להיראות, לא היה אצלו כלל דיבורים בטלים, היה מסתובב הרבה אנה ואנה בהתעמקות עצומה בתורה...

הייתי אברך צעיר, אך לפי מה שראיתי, ברור אצלי שלא היה לו היסח הדעת מהרבנו של עולם, בכל דבר ובכל ענין היה חי עם הרבש"ע, פשוט לא היה שייך שיסח דעתו מהשי"ת, לפי קוצר שכלי והבנתי... והיה ממש בבחינת לא מחזיק טיבותא לנפשיה, במלוא מובן המילה... היה לו כ"כ פחד ויראה מהשי"ת, כך שלא החזיק מעצמו כלום תמיד הרגיש שלא יצא עדיין ידי חובתו.

כ"כ הרבה לדבר ומעולם לא דברים בטלים

כך שח אחריו אחד מהתלמידי חכמים שבירושלים, ר' נטע היה פלא וחיידוש נדיר למאוד, אחד מן הפלאים היה, זה שהוא לא היה שתקן בכלל, כי תמיד דיבר וקיבל כל א' בסבר פנים יפות בהיותו נעים שיחה ואימרותיו המתוקות מדבש היו קולחים מפיו, גם מילתא דבדיחותא וביטויי שמחה וידידות מופלגים היו נוטפים מפיו, ועם כל א' וא' מצא מה לדבר ומה לומר ובכל הזדמנות התבטא ואמר מה שנוגע ושייך לענין זה.

והחיידוש הגדול והפלא שהפליא אותו ביותר, איך שיכול אדם כ"כ הרבה לדבר, ועם כ"כ הרבה אנשים, ומעולם לא דיבר שום דיבור בטל, גם בדבריו אודות מילי דעלמא, תמיד היה איזה לימוד או מדה טובה שנשזרה בין דבריו, בכל פעם באופן אחר, ותמיד היה לו ההתבוננות והישוב הדעת איך ומה והאם להגיב ולענות, ומעולם לא התבטא והגיב באימרא שאין בה מוסר השכל והתבוננות ומחשבה נכונה.

על כל שאלה ששאלוהו בכל הענינים ובכל נושא שהיה מתבטא, תמיד מצא את הדיבורים הנכונים והישרים שיהיה דעתו של מקום נוחה הימנו ודעתו של בריות נוחה הימנו, ואף א' לא יצא פגוע ונכלם ממנו...

ליום המחרת והמתין להג"ר שלמה בבוקר השכם על אם הדרך כשר' שלמה היה בדרך לבית"ל ובמאור פנים ניגש אליו ופייסו, כשמספר לו שאכן כדבריו מפורש במגן אברהם במקום אחר.

נתחייך ר' שלמה וביטל לגמרי ענין הפיוס, כאומר שלא נפגע כלל, ושמה על שב"ה לא טעה, ובצחות לשונו אמר לו, אכן אמרתי לכם שזה כתוב ואני לא שולף פסקים מן השרוול... (מפי הגה"ה ר' מיכל רבינוביץ, ר' מיכל בספרו זאת הוסיף ואמר כי במשך כארבעים שנים שר' שלמה שימש כרב בבית"ל דחסידי באיאן לא היה שאלה שר' שלמה לא ידע לענות עליה, לא בגמרא לא בהלכה, בפ' המקרא או פירוש הסידור וכו' וכו' מעולם לא קרה שלא ידע לענות, כי היה בקי בכל חלקי התורה בבהירות עצומה).

[אחרי פטירתו של הגאון ר' שלמה בהספד שספד לו ר' נטע ככלות השבעה ביטא בכאב רב את סילוקו של האי גברא רבא, על החלל שנפער ועל החוב המוטל על כל א' וא' מאתנו להלך בדרכיו לכמוה בכמיהה עצומה ובהתמדה לדעת כל התורה כולה, כמו שר' שלמה היה דמות של ת"ח אמיתי הבקי בכל מכמני התורה ממש.

וציין, שזכה למאחז"ל תלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתם מתיישבת עליהם, וברוב התלהבותו זעק ואמר, הרי ר' שלמה זכה לכתר תורה בבחי' בי מלכים ימלוכו, כי בכל מקום שנשאל תמיד היה זה כאילו זה עתה למדו, יכולים היו לשאול במס' שבת ומיד אח"כ בב"ב"ב"ב, ובכל מקום ענה בבהירות ורהיטות, ועליו ניתן לומר "אשר אמרנו בצילו נחיה" כי סמכנו על ידיעותיו וגאונותו, בצילו הרגשנו שיש לנו ש"ס מהלך, שולחן ערוך מהלך...]

גודל הצער לת"ח אחרי פטירתו

על אחד מגדולי הת"ח שבירושלים, שהיה מבני גילו ושב"ב של ר' נטע, כשנה ראשונה להסתלקותו של ר' נטע היה אסור בביתם לדבר על ר' נטע בשבת קודש, כי זה ממש הביא וגרם לצער רב, וכל אימת שנזכר הימנו היה ממש אויסער זיך... לא מצא מרגוע לנפשו.

הפליג במדרגותיו למעלה למעלה...

א' מגדולי הת"ח שבירושלים, שהיה מבני גילו ושב"ב של ר' נטע, כשדיבר מר' נטע הרבה לבטא את גודל התפעלותו ופליאתו, ווי אזוי האט ער אזוי דערגרייכט, היאך הגיע והשיג כ"כ גבוה... איך נעשה אצלו השינוי הגדול כ"כ, כי גם הוא היה יחד עמו בחבורת עובדי ה' אשר כולם כאחד עלו ונתעלו גדלו ועשו פרי לתפארת

נטיעה של רצון ה'

אותו מקרוב וראיתי לא פעם ולא פעמיים איך מתפוצץ לו בפניו כל מיני ענינים שרצה ופעל רבות עבורם ולא הצליחו, ושעות רבות של יגיעות ותוכניות שונות הולכות בין רגע לטמיון, דברים אשר כל אדם רגיל נשבר ומצטער עד מאוד, בפרט אדם רוחני אשר חפץ להרבות כבוד שמים ולזכות הרבים או לעזור לזולת או לבני המשפחה, בענינים נחוצים וחשובים ביותר, הלא אין קץ לגודל הצער והעצבון כשרואה שכל יגיעו היה לריק ולא הצליח "אויפטאן" מה שרצה, ואצל ר' נטע, הרבה הרבה דברים שהתייגע והתאמץ בעבורם בכל

אצל ר' נטע לא היה שום רצון ושום תוכנית, גם לא ברוחניות, כי אם לעשות רצון ה', ואף אם תיכנן וניסה ורצה לעשות דבר מסויים ולא עלה בידו, לא נשבר ולא נבהל בכהוא זה, כי אנחנו עבדי ה' אנחנו, ואם רצה ה' שלא ילך לי מה שרציתי, אז מה לי להצטער ולהיבהל, הלא כך רצה ה'.

וכך שח וסיפר בנוהרה"ח ר' ישראל ז"ל; הציבור יודע ומכיר את אבי זצ"ל, מן ה"עבודות" וה"הצלחות" שלו, אבל אני שראיתיו והכרתי

הימים שאולי לא יטבול בהם.

אח"כ התבונן עוד ועלה אל ביתו ופתח שולחן ערוך ועבר על הלכות אונן וקריעה וכו' באמרו, כי היות שבשעות קשות כאלו אפשר ח"ו לשכוח ולא להרגיש שעושים דבר שלא כשורה, ושמה ח"ו יעשה דבר שלא כהלכה, ע"כ חזר על ההלכות למען יזכור בדיוק מה עליו לעשות, וגם לקח עמו סכין להיות מוכן ומזומן שאם יצטרך לקרוע יוכל לקיים מצוה זו כראוי תיכף.

ובספרו זאת הפליג ר' נטע בהתפעלות, עד היכן הגיע ישוב דעתו וההתבוננות בכל זמן ובכל דבר, אצל ר' נחום, שבשעות קשות כאלו כשבתו היחידה חולה מסוכנת ומתכוון למיתתה, עכ"ז מחפש מה ואיך יוכל גם עכשיו לעשות רצון ה' ולהתקרב אליו ביתר שאת ויתר עז, והולך למקוה להשיג טהרה תמורת הימים שלא יוכל אולי ללכת למקוה.

[והמשיך] וסיפר, אודות גודל ישוב דעתו ודביקותו בעשיות רצון הבורא, שראו עוד אז בעת חולי הבת, כי התבונן עוד בדרכו לבית החולים, כי היות שאמרו חז"ל חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה ואיתא בגמ' דחייב לקבולינהו בשמחה, ע"כ נהיה בשמחה "איז ר' נחום געווארין בשמחה". - אמנם שוב התבונן כי הלא אם יגיע לביה"ח כשהוא בשמחה, הרי זוגתו השבורה מחמת המצב יתכן שיגרם לה צער בראותה שבעלה בשמחה, ע"כ החליט ר' נחום שוב להצניע ולהסתיר את השמחה בפנימיות הלב, ושלא יראה חוצה...

לבסוף, אחרי כל ההכנות, כשהגיע ר' נחום לבית החולים כשהוא מוכן ומזומן לעשות ולקיים כ"מ שצריך עכשיו, ניגש שוב אליו הרופא ומבשר לו כי ב"ה הילדה יצאה מכלל סכנה.

והיה מסיים ר' נחום ע"ז ואומר, כי הלא כל היסורים שיש לאדם, תכליתם ומטרתם הוא לעורר אדם לאמונה ותשובה, כדאי בספה"ק, ושלכן אומרים יתגדל ויתקדש שמיא רבא בעת פטירת אדם כשמלוים אותו, להחדיר בלב אדם שכל מה שקורה לאדם בעולם, התכלית והמטרה הוא רק למען "יתגדל ויתקדש שמיא רבא"... ולפעמים כשאדם מתעורר ומאמין כבר ומהרהר בתשובה הרי גמרו היסורים את תפקידם כיון שכבר נתקדש שם שמים עי"ז והם מסתלקים, וגם כאן יתכן כי כיון שר' נחום "האט שוין גיפראוועט דעם גאנצן ענין בחיים", כבר הכין עצמו וקיבל הכל באהבה ועשה מה שצריך, כשהבת עדיין היתה בחיים, יכולים היו היסורים כבר להסתלק, וע"כ נתרפאה].

"המקוה השלישית". המשיך ר' נטע לספר. היה בעת חוליו של ר' נחום בסוף ימיו בשכבו על משכבו ביסורים נוראים, ועלו אליו כמה מאנ"ש חסידי באיאן לבקרו, ביניהם ר' נטע והגבאי הרה"ח ר' חנניה יוסף רבינוביץ, ולפני שהלכו בירכוהו ואמרו לו, **יעזור ה' שתהיה בריא ושלם ותוכלו ללכת על הרגליים וללכת כל יום לכותל ולמקוה, ולזכרון משה לשמוע קדיש וקדושה**, [ואמרו זאת כיון שידעו עד כמה הוא מקפיד כל יום על כל אלו ואינו מוותר ע"ז, **כי כך היה מנהגו כל יום**, אחרי אשר במשך הלילה ישב ע"ג השולחן ועסק בתורה וכשעה לפני חצות נרדם ע"ג השולחן (על כרית) עד חצות וקם לאמירת תיקון"ח ועסק בתורה ותפלה וכו', ולפעמים כשנצרך לו עוד קצת שינה נרדם למשך עוד כחצי שעה ע"ג השולחן לפני

מיני אופנים ותוכניות שונות, כל מיני "פלענער" רעיונות ותוכניות שונות, שהגה לבד או יחד עם חברים ובני המשפחה, אף פעם לא נבהל ולא איבד עשתונותיו כשהיגיעה ירדה לטמיון.

ולא רק שנשאר בשמחתו וצהלתו, אלא **התחדשה בו שמחה וחיות מחודשת על זה שראה כי כך סיבבה ההשגחה, כי "אזוי וויל דער אויבערשטער"**, וקיבל את הנהגתו באהבה ובאמונה שלימה, והיה קשה להבחין ולהחליט ממה יהיה יותר שמה, **כשילך לו ויצליח בתוכניותיו, או כשלא ילך לו**, כי הלא זה וזה הוא רצון ה'...

אין לו בעולמו כי אם עשיית רצון ה'

כל מכריו ויודעיו, כולם כאחד מעידים ואומרים, אצל ר' נטע היה רק דאגה ורצון אחד בחיים, "רק" לעשות רצון ה', ולחשוב תמיד מה עכשיו הרצון של השי"ת ממנו, ומספרים עוד בני המשפחה, כי גם הילדים בבית בהיותם קטנים, הרגישו כבר והבינו כי ה"אבא" אין לו דאגה אחרת בעולמו כי אם לחשוב ולידע "מה רוצה עכשיו ה' ממני" ואת זה לעשות בלי שום התחמקויות, אן קיין חכמות, וזה נשרש בלבם ועשה בהם רושם עמוק.

ראו זאת על כל צעד ושעל, ללא שום יוצא מן הכלל, גם בענינים רוחניים וגם ענינים גשמיים, ולא היה שינוי אצלו בין שעות קשות או שעות יפות, יש כסף או אין כסף, כשאנשים רואים או לא, כשלועגים עליו או להיפך, כשעיף או כשרגוע, זמני שמחה או ח"ו להיפך, שום דבר לא הצליח לשנות ולהזיז את המטרה הברורה, לעשות רצון אלקי חפצתי, לא משנה אם קל ואם קשה, וגם לרגע קל לא הסיח דעתו מן המטרה והמשימה הברורה הזאת...

השלשה מקוואות של ר' נחום

בהתפעלות עצומה היה שח ר' נטע הרבה פעמים ומספר על "שלשה המקוואות" של רבו המובהק הגה"ק ר' נחום יאסער זצ"ל, ברצותו ללמד ולהורות מה זה "עובד ה'" באמת, שאין לו שום מטרה ורצון בחיים, כי אם לעשות רצון ה'.

"המקוה הראשונה", הלא הוא הסיפור הידוע, אשר בעת הפלגתו בספינה לארץ ישראל, באמצע הדרך עצרה האניה לזמן מה להפסקה קצרה, כל נוסעי הספינה פנו איש איש לעסקיו, לקנות אוכל ושאר צרכים, אולם ר' נחום צורך אחד יש לו. היות וכבר כמה ימים שלא טבל במקוה עקב היותו בספינה ומעודו היה מהדר ומקפיד מאוד על טבילה וטהרה במקוה כל יום וגם בשעת דחק היה נזהר לפחות שלא יעברו ג' ימים ללא מקוה, **ועתה כשנזדמנה לו הפסקה, פונה הוא לחפש איה מקום שיוכל לטבול שם ולהיטהר** ואף שהזמן קצר וקיים חשש שהספינה תפליג בלעדיו, אין ר' נחום מוותר ומחפש מקוה, עד שמצא את שאהבה נפשו וטבל וחזר לספינה, וב"ה הספיק ברגע האחרון לחזור לפני הפלגת הספינה.

"המקוה השנייה". היה זה בעת שבתו היחידה היתה חולה מסוכנת ושכבה בבית החולים, והנה ביום שישי אחד פונה הרופא אל ר' נחום ואמר לו שיתכוון לגרוע מכל, כי מצבה של הבת הוא בכי רע וכנראה אלו הם שעותיה האחרונות.

ר' נחום, שמעולם לא איבד את ישוב הדעת, תיכף התבונן והתיישב בדעתו מה עליו לעשות עתה, ודבר הראשון שעשה אז הוא שהלך למקוה, היות שלפי דברי הרופא יתכן שבמשך השבוע הבא לא יוכל ללכת למקוה, ע"כ הלך עכשיו לטבול לתוספת טהרה במקום אלו

והקשיים סיבה להימנע בגלל זה מהמקוה... כי כל קושי וצער גשמי לא נחשב בעיניו למניעה ולעצור בעדו מכל עשייה רוחנית, וכן ההליכה לכותל לא התעקש בדוקא ללכת, אלא כיון שראה בזה דבר גדול, וכל קושי גשמי לא נחשב אצלו כסיבה נכונה למנוע אותו משום דבר רוחני, אבל כשבאמת לא היה יכול, אז אין לו שום צער על מניעת ההליכה, כי הרי לא יכול, אבל כשיכול, אזי אין סיבה להימנע... בין והתבונן והבן.

מן הראוי לציין, שר' נטע בהיותו תלמיד מובהק של ר' נחום ושמע ממנו הרבה שיחות והדרכות בעבודת ה', כל ימי חייו ראו עליו הנהגה זאת, כשהוא מבטל דעתו רצונותיו וחפציו ואין לו בעולמו כ"א עשיית רצון ה', וכשה' סיבב שאין לו אפשרות לקיים תוכניותיו ושאיפותיו הרוחניים, אין לו שום צער ע"ז, כי לא שייך מה להצטער עליהם אחרי שכן רוצה ה'.

[מן הענין לציין. כי גם ההליכה לכותל חשובה היתה בעיניו של ר' נחום עד מאוד ולא ויתר ע"ז והלך כמעט במס"נ מידי יום ביומו, כולל שבתות ויו"ט, ואעפ"כ אמר כשה' רוצה שנשכב כאן כך. הרי זהו ה"כותל".

וכמו שרגיל היה לספר הגה"ח ר' אליעזר רבינוביץ זצ"ל: כידוע נהג הגה"ק ר' נחום ללכת כל יום לכותל המערבי לתפלת מנחה וערבית, ונהג, דודי וזקני הגה"צ ר' פישל ברנשטיין זצ"ל הנקרא ר' פישל דיין, היה גר בעיר העתיקה, והיה ג"כ הולך כל יום מביתו לכותל המערבי, וממילא נתיידד מאוד עם הג"ר נחום והרבה דברו ביחד, והרבה פעמים היה ר' נחום עוצר באמצע הדרך ונכנס לביתו של ר' פישל לנוח קצת מן הדרך לשתות כוס תה ובשבת לעשות קידוש.

פעם אחת בהיותי אצל דו"ר הג"ר פישל ודיברנו מהג"ר נחום פנה אלי לפתע ר' פישל ושואל אותי, האם אתה זוכר את השלג הגדול שהיה כאן לפני כמה שבועות, שהשלג נערם בגובה של כחצי מטר ולא היו אנשים הולכים כמעט ברחוב וכל החנויות ואף הת"ת והישיבות היו סגורים, ובכן, מספר לי הג"ר פישל, הנה בעת השלג הגדול, בהיותי עומד ומסתכל מבעד לחלון ביתי ומשקיף לחוץ, לפתע אני רואה את הקלישקאוויצער רב שהוא מתהלך בקושי ברגליו ע"ג השלג, והבנתי לפי צורת הילוכו שעוד מעט הוא עומד ליכנס לינפש בביתי.

כמובן שחרה לי מאוד עליו איך הוא מסכן עצמו בגיל כזה ללכת מהלך רב כ"כ ע"ג השלג, ע"כ כשנכנס לביתי התחיל הג"ר פישל [שהיה ראב"ד של החסידים והיה אדם תקיף] מרוב מסירותו ואהבתו אליו ועקב חששו וחרדתו לשלומו ובריאותו, להוכיחו מאוד בסערת נפש, למה הסכין לעשות דבר כזה, באמרו לו בשאלה, וואס וועט גישען אז איר וועט פארפעלן איין טאג פון גיין צום כותל, ס'וועט דען ווערן א לאך אין הימל [וכי מה יקרה אם תדלג יום אחד מללכת לכותל המערבי, וכי יתהווה עי"ז חור בשמים] ולא יכל ר' פישל להירגע.

והג"ר נחום, עמד והקשיב בסבלנות לכל טענותיו של הג"ר פישל, וכשגמר לדבר פנה אליו הג"ר נחום בניחותא ואמר לו, בארוהיגט זיך ר' פישל ואסביר לכם פשר מעשי, כי הנה האמות שגם אני חשבתי כך כי לא יקרה כלום אם אחסיר יום אחד מללכת לכותל ולא יתהווה עי"ז חור בשמים ואמנם כמעט שלא יצאתי לכותל עקב

עלות השחר, אבל לא נכנס כלל אל המטה בימות החול, [ויציין מה שסיפרו זקני החסידים כי בשב"ק לא ישן כלל וכלל, ורק בכדי להתרענן קצת נשכב על המטה לכמה דקות ספורות, ולא נרדם, וזה היה די עבורו להחליף כוחות, וציינו החסידים גודל הפלא על רענותו והפרישקייט שראו עליו בשבת עד שקשה היה להאמין שלא ישן]. אח"כ עסק בהכנות לתפלה ולא ויתר אף פעם על המקוה, והלך לזכרון משה לשמוע ולענות קדיש וקדושה וחזרת הש"ץ וכו', ולאחר מכן שב אל ביתו ושם התפלל באריכות גדולה בדביקות עצומה כמה וכמה שעות [וכמו שסיפר הגה"ח ר"א רבינוביץ שכשחזר מן ה"חידר" ר' נחום שקוע היה עדיין בעבודת התפלה] ואחרי הצהרים הלך או נסע לכותל, בחול ובשב"ק, בקור ובחום בגשם ובשלג, וכמעט לא ויתר גם ע"ז, וכיון שידעו החסידים ממנהגיו אלה ועד כמה חשובים הם בעיניו וכנראה יש לו עכשיו צער ויסורים על שמנוע מלקיים כל מנהגיו אלה, לכן ראו לנכון לברכו ולאחל לו שיבריא ויוכל לקיים שוב כל מנהגיו].

אולם ר' נחום, שכל ימי חייו היו חטיבה אחת של עשיית רצון ה' ואין לו שום רצונות ושאיפות משלו, גם לא ברוחניות, כ"א מה שרצה הש"ת, כשמעו דבריהם תיכף הגיב ממיטת חוליו ואמר, בתקיפות בבהירות וצלילות הדעת, "בהיותי בקו הבריאות והיה בכוחי ללכת ולטרוח וכו', אזי רצה ה' שאלך ואעשה כל מה שאני יכול, ממילא הייתי הולך כל יום למקוה ולכותל ולזכרון משה, וכו', אולם עתה כשהש"ת רצה שנחום ישכב בחוליו במטה וייתסר ביסורים, א"כ זהו רצון ה' עכשיו, אם כן זה הוא ה"מקוה" וזהו ה"כותל" וזהו הזכרון משה". [כלומר, שמצד עבודת ה' לא הפסדתי כלום אם אני לא יכול ללכת ולעשות כ"מ שצריך לעשות, כי אם ה' רוצה כעת אחרת אז זה הוא העבודה וה"ז חשוב בדיוק ממש כאילו הלך למקוה, וכאילו הלך לכותל וענה קדושה ואמנים וכו'], זהו ה"מקוה" השלישי של ר' נחום.

ומסיים היה ר' נטע כשהוא מלא התלהבות והתרגשות, כי ה"מקוה השלישי", עולה במעלתו אלף ידות ע"ג המקואות הראשונים, וזה מגלה ומפרש את עומק כונתו ועוצם עבודתו גם "במקואות הראשונים", כי אף שמדריגה נשגבה היא המסי"נ למקוה בכל מצב גם בהיותו על שפת הים והספינה עומדת להפליג, ובפרט המקוה השניה בעמדו לפני פטירת הבת ואינו מסיח דעתו מן המקוה, אולם אחרי שאנו רואים כמה יקר וחביב הוא בעיניו ענין המקוה ואינו נמנע מללכת בכל מצב, ואעפ"כ בשעה שיש לו יסורים ורואה שרצון ה' עכשיו שלא ילך למקוה, אין לו שום צער ע"ז ולא מרגיש ש"חסר" לו משהו, כיון שאין לו חשק עצמי לילך למקוה, אלא כל חשקו הוא לעשות רצון ה' שרוצה שנטהר במקוה וכשאינו רוצה אז לא צריך, ולא היתה כאן איזו שהיא עקשנות שהוא חייב ללכת למקוה בכל מצב, כי סופו גילה על תחילתו שאין לו שום ענין ללכת דוקא למקוה, אלא אם כן רצון ה' הוא כך, זהו מדריגה גדולה ונשגבה עד מאוד, שמבטל כל רצונותיו עבור רצון ה'...

והפליג וביאר ר' נטע עוד באריכות והתפעלות, כי כל השתדלותו בזמני קושי וצער ללכת למקוה לא נבעה מתוך החלטה ועקשנות שצריך לילך בכל מחיר, גם אם קשה מאוד, אלא להיפך, אצל ר' נחום המקוה היה דבר חשוב ויקר עד מאוד, וכשהיה במצב צער וקושי כנ"ל ג"כ הלך, פשוט משום שהוא לא ראה באלו היסורים

ראיתי אז בעליל, כי אצלו, גם לחץ ונגיעה של דבר מצוה, אפילו בכהאי גוונא שהוא הרי ביקש מר' מיכל לעזור לו, עכ"ז לא הצליחו להזיזו מן המחשבה "מהו הדבר הנכון בעיני ה' בשעה זו"... ללא בלבולים וללא ספיקות...

כשהיינו עסוקים במצוה זו היינו פטורים מן הסליחות והתפלה וכו', עכשיו כשגמרנו חל עלינו ה"חיוב"...

וממשיך ר' מיכל בסיפור הנ"ל: אחרי שגמרנו עבודת השגת הכספים במילואה בס"ד. ואף יותר מן המוכרת, הציקתני רוחי קצת על מה שדבר זה גרם עבורנו הפרעות ושיבושים שונים בענינים חשובים. כאמירת השיעורים, ושאר ענינים נחוצים שהופרע עקב זה.

ראה זאת ר' נטע שנפשי אינה שלימה עם המעשה שעשיתי, שויתרתי על כמה וכמה ענינים עבור דבר זה, ע"כ סיפר לי המעשה לדהלן.

היה פעם אברך אחד שנקלע לצרה מסויימת והיתה זאת צרה גדולה עד מאוד וחייבים היו להצילו, הדרך היחידה להצילו היה ע"י פקיד א' משלנו. א היימישער, שעבד במשרד ממשלתי מסויים ועקב היותו מוכשר ומוצלח מאוד הרי אם נצליח לעוררו ולחמם אותו לענין זה, ישנם סיכויים רבים שיצליח להציל את פלוני מצרתו.

הדבר היה דחוף למאוד ור' נטע עם עוד אברך קיבלו על עצמם משימה זו, בראש וראשונה הוצרכו להשיג ב' דברים. א' להשפיע עליו ולהלהיב את לבו מאוד לענין הנ"ל, ב. משימה מיוחדת בפני עצמה היה עבורנו לחפשו ולהשיגו, כי מרוב עיסוקיו כמעט לא מצאו אותו והוצרכו לחשוב ולתכנן תכניות מיוחדות איך לתפסו ולדבר עמו.

לבסוף נפל רעיון במוחו של ר' נטע האיך להשיגו, בערב ראש השנה הלא כולם קמים לפנות בוקר, בשעה 4 בערך כבר אמרו סליחות, וכדי להיות בבי"נ בשעה 4 הוא צריך לקום לפחות בשעה 3. ובכן נלך יחד לביתו בשעה 3 ונשיג אותו עוד קודם יציאתו לסליחות, ומחמת דחיפות הדבר לא היה ברירה והחליטו לעשות כנ"ל.

בהגיעם אליו לביתו בשעה 3, נאמר להם כי זה עתה לפני כמה דקות יצא הלה מביתו. לשוא ניסו לחפשו, הלכו ליד המקוה וחיכו אולי יצא מהמקוה, וכן ניסו לחפשו אולי נמצא בביה"נ זה או אחר, ולא הצליחו למצאו, עד שבשעה שבע סוף כל סוף פגשוהו ודיברו עמו וחיימוהו, כי ה' הטובה עליהם.

בעת שחיכו וחפשו את הפקיד הנ"ל, התאונן האברך בפני ר' נטע, וכי איזה פנים יש לנו. כאשר כל א' וא' ביום כזה הולך למקוה לפנות בוקר ואומר הסליחות הארוכות של ער"ה ומתפללים, ואנו עומדים כבר בשעה 7 כשעדיין לא עשינו אחת מהנה.

ענה ר' נטע ואמר לו, בבהירות ובישוב הדעת; מה כל הצער והעגמו"נ הלוזה, הלא אנו כעת פטורים מן המקוה, פטורים מן אמירת הסליחות, פטורים מן התפלה, ופטורים מהכל, כי הרי עסוקים אנו בדבר מצוה שאין סובל דיחוי ואם לא עכשיו אימת.

אחר כך כשחזרו מן הפקיד הנ"ל וגמרו לדבר עמו. נענה ר' נטע בהתרגשות ואמר; "עכשיו חל עלינו החיוב לעשות כל הנ"ל, עתה

השלג הגדול הלוזה, אמנם אח"כ התבוננתי וחשבתי, אם יגיע אחד ויאמר לי אני נותן לך חמש פונט (חמש לירות - היה סכום גדול באותם הימים שבו היה אפשר לפרנס משפחה גדולה למשך חודש ימים) בתנאי שתלך לכותל, אזי אע"פ שהשלג גדול מאוד וקשה מאוד ללכת כך מהלך רב כזה, עכ"ז היות ואני צריך את הכסף לפרנסת הבית הייתי מכריע לבסוף ללכת על אף הקושי הגדול, וממילא אחרי שראיתי שכן הדבר, האב איך זיך בארעכנט, פאר פינעף פונט וואלט איך גיגינגען אין כותל, און פארן זיין אין כותל וועל איך נישט גיין אין כותל?!! [החלטתי שאם בשביל חמש לירות הייתי הולך לכותל וכי בשביל להיות בכותל לא אלך שם].

[**וסיפר** הרה"ח ר' שלום ברוך גוטליב ז"ל (מחסידי קרלין) כי בשב"ק כשריד שלג גדול מאוד בעיר ירושלים נעלם אביו הרה"ח ר' אפרים גוטליב מביתו שבעיר העתיקה, וביקשו אמו הצ' ע"ה ללכת לחפש אחרי אביו, ושיער ר' שלום ברוך בדעתו כי אביו כנראה הלך לכותל וירד לכותל וחפש ולא מצא, רק ראה דבר פלא כי כל הכותל היה שומם מאדם וכולו היה מלא שלג בגובה נדיר והבחין כי בצד א' נערם כמו הר קטן של שלג, וניגש לראות מה זאת וראה כי הג"ר נחום עומד ומתפלל בדביקות ולא זז ממקומו ומעליו נערם גל גדול של שלג...]

עוד מסופר כי הרה"ח ר' מרדכי אהרן פישמן שהיה גר בבתי ורשא הבחין מביתו גם הוא בר' נחום שהולך לכותל אז בשלג הגדול, ר' נחום הגיע מביתו שברח' המביט ור' מרדכי אהרן כשראהו ברח' מאה שערים תמה ושאל אותו וכי בשלג כזה מתכוין הוא לילך לכותל, ונענה ר' נחום והגיב בביטול באמרו, נו, הרי הלכתי כבר עד כאן, מביתי, א"כ אמשיך כבר ... עד לכותל, וחבל לחזור סתם אחרי שכבר הלכתי עד כאן...]

גם אם הצורך נחוץ ודחוק מאוד אבל עכשיו הוא לא הזמן...

סיפר הרה"ח ר' מיכל רבינוביץ, בסביבות שנת תשל"ב הגיע אליו ר' נטע וסיפר לו על דבר מצוה וצדקה נחוצה עד מאוד שקיבל ע"ע להשיג כסף עבורה, וביקש מר' מיכל שיעזור לו, ויחד הלכו ימים ושבועות עד שהשיגו הסכום כולו.

רבים הם הסיפורים והחשבונות שזכיתי לראות וללמוד אצלו בתקופה זו, מדריגות שונות בעבודה. אולם על הכל ראיתי איך אדם מוחשב ומתבונן בכל דבר ודבר מה רצונו של מקום ממנו עכשיו. ועפ"י זה להחליט ולעשות, בלי שום נגיעה וחשבון אישי כלל, וגם חשבונות ונגיעות של עניני מצוה וקדושה לא הצליחו לשבש את דעתו הברורה המוצקה לחשוב נכון מה כן רוצה ה' ומה לא.

לדוגמא סיפר. היות שר' מיכל עסוק היה באמירת שעורים בפרשבורג ור' נטע בישיבת תולדות אהרן, לא הצליחו למצא יחד זמן פנוי על מנת לערוך החשבונות הנוגעים לענין צדקה זו, כשהוא יכל לא יכולתי וכשאני הייתי יכול הוא לא יכל. נגשתי אליו בתשעה באב בביהכנ"ס אחרי הקינות, אמרתי לו, הנה עכשיו שנינו פנויים ונוכל לשבת יחד ולהחליט בענין הנחוץ הלוזה, חשבתי כי לצורך מצוה הרי גם בת"ב מותר... אולם הוא עונה בבהירות "לא עכשיו", בתשעה באב אסור היסח הדעת מן החורבן. אי אפשר עכשיו, רק בלילה אחרי שננטעם קצת נלך ונחשוב החשבונות ונחליט מה עושים...

היה עם "חשבון", כל נדנוד עין שלו היה עם מחשבה והתבוננות מה רצון השי"ת כעת.

וממשיך לספר: בתקופת חליה של בתו כששכבה בביה"ח כ"צמח" שאלתי אותו פעם מה מצבה של בתו, והשיב תשובה כאילו המצב הוא "בכי טוב", אכן היות שמדובר בר' נטע, לא סמכתי על תשובתו והוספתי לשאלו. האם הוא אומר כן מחמת שזה המציאות, או שאומר כן מצד מדת הבטחון - בלית ברירה הודה לי כי אכן רק מצד מדת הבטחון אומר כן, שכן צריך יהודי לחשוב להאמין ולדבר...

מה שה' רוצה אנו עושים...

התרגשות מיוחדת היה לו בשבתות שלפני פסח, בהם בא ליד ביטוי ביתר עז כי אנו עבדי ה' ועושים רצונו, באמרו, הנה בימים אלו עמלים ויגעים כל היום בימות החול שעות ע"ג שעות לנקות ולהוציא החמץ מן הבית, ובאמצע מגיע "שבת" אזי מפסיקים ועוזבים הכל, עורכים סעודת שבת, בזה אנו מכריזים כי אין לנו בעולמנו כ"א לעשות רצון ה', בימות החול מנקים ומוציאים החמץ, כי זהו רצון ה'. בשבת מפסיקים ואוכלים שוב חמץ, כי זהו עכשיו רצון ה', מה שה' רוצה זה מה שאנו עושים...

כשה' רוצה שישתתפו "בשמחה" אזי עכשיו זהו העבודה...

אחד מהדברים שבהם היה ניכר מאוד עד היכן אין לו בעולמו אלא לעשות רצון ה' ואף לא רצונות רוחניים, רק רצון א' ולב א' לעשות רצונו ית', היה זה בעת השתתפו ב"שמחות" של בני המשפחה, כאשר אנשים היו תמהים ומתפלאים, הלא ר' נטע כל רגע ורגע יקר בעיניו עד מאוד והוא בוער מאוד בתורה ובתפלה, איך יש לו זמן ו"נערוון" לבא ולהשתתף בכל שמחה של המשפחה ולשהות שם כ"כ הרבה זמן, ואין ניכר עליו שממחה, או שהשהות שם עליו למשא ועושה זאת רק בלית ברירה, אלא אחרי שברור לו שזהו "רצון ה'" שישתתפו באמת ובתמים בשמחתם של בני המשפחה או של ידידים וחברים, א"כ ה"ז עבודה בדיוק כמו נטילת לולב ועסק התורה, ושאר מצוות, כיון שבזה חפץ עכשיו ה' (וכמובאר בספרים א' הטעמים משום ואהבת לרעך כמוך, ועוד כמה ענינים) ואכן הגישה וההליכה לכל שמחה וכדו' היה בדחילו ורחימו כמו לכל מצוה ועבודה, ללא שום חילוק...

ומספר אחיו הרה"ח ר' מוטל שליט"א שפעם ניגש אליו א' בעת שהותו בשמחת א' מן המשפחה וראה אותו יושב ב"שוב הדעת וללא עיון בספר וכדו', ושאלו, ר' נטע, וכי כ"כ הרבה זמן אתם יושבים בלי עשיה ועסק מסויים... נענה ר' נטע ואמר, וכי אין אני עושה כלום עכשיו, הלא אני יושב כעת ומשתתף בשמחה, איך טיה דען גארנישט?!!! איך זיין דאך ביי א' "שמחה"?!!!... איך טיה דאך עפעס! [ומוסיפים בני המשפחה לספר, כי כמובן כל רגע שיכול היה מתבונן בדברי תורה וחסידיות וכדו' כדרכו, גם בהיותו בעת שמחה כשלא היה עסוק בקבלת פני אורחים או ריקודים ושאר ענינים הנוגעים להחתונה, אמנם רצונו היה בתשובה זו להדגיש בפני הלה, כי עצם השהות וההשתתפות בחתונה וכל עסק הנוגע לזה אין בזה ח"ו שום ביטול זמן, כי הוא ג"כ עבודה ורצון ה' ככל שאר עניני עבודה].

עוד מספר, כי פעם אחת כשא' מאחיותיו חיתנה את יו"ח, ור' נטע הלך להשתתף בחופה כנהוג, זה היה בימות החורף, כשהחופה לפני

עלינו לטבול במקוה וללכת לחפש מניין לסליחות וחייבים אנו ללכת להתפלל... דבר בעתו מה טוב...

כל זה סיפר לי ר' נטע. סיים ר' מיכל. להרגיע את מצפוני והרהורי לבי, למען אדע כי בעת היותנו עסוקים בדבר מצוה פטורים היינו מכל שאר דברים, ולא שייך שום צער או עגמ"נ על הדבר הזה, כי זה מה שצריך עתה לעשות... זה היה ר' נטע. "עכשיו אנו פטורים מן הכל", אז "אנו פטורים", עכשיו נהיינו מחוייבים. ממילא עכשיו נלך למקוה לסליחות ולתפלה... כעבד העושה רצון אדונו... בלא שום נגיעות וחשבונות... בכל יום יהיו בעיניך כחדשים.

העסקנות בערב יו"כ

כמו כן סיפר הרה"ח בנימין שטיינברג ז"ל. שפ"א היה עסוק ר' נטע בערב יום כפור כל היום בעסק של שלום בית שהרגיש שיש צורך דחוף לעשותו היום דוקא ואף שהיה ערב יו"כ לא דחה הענין ליום אחר והתעסק כל היום בזה. עד שלא הספיק אפילו לאכול סעודה המפסקת.

ובאותו יום כפורים, נכנס אל הצום הקדוש כשכמעט לא אכל ולא שתה כלום כל היום, ואז לגודל יראתו ופחדו מתוך גודל הצמאון הנורא שהרגיש אז בליל יו"כ, חשש שמא ח"ו בלילה יקום וישכח שהיום יו"כ פ. ע"כ עשה תחבולה ועצה שפרש את הטלית ליד המטבח ואת הקפטן הלבן והגארטל. באופן שכל היכן שיפנה יהא נזכר שהיום יו"כ פ, ואמר לו כי אף את הנעגל וואסער כיסה עם הציצית כי חשש שישתה אותם מגודל הצמאון שהרגיש אצלו בליל יו"כ...

כך נהג כמה פעמים כאשר היה לו הרגשה שהוא צמא יותר מדאי ומרוב יראת החטא קיים מאמר התנא אל תאמין בעצמך, ופרש את הטלית הקיטל והגרטל הלבן באופן שכשיקום יראה ויזכר שהיום יום כפורים.

גם אם נקבל פחות שכר עלינו לעשות רצון ה'

שח פעם אודות מ"ש חז"ל שכל המצוות לא שוות לדבר א' מן התורה, וידוע מ"ש הגר"א שכל מלה של תורה הוא קיום מצות עשה, נמצא שבעת שהולך אדם לעשות מצוה כנטילת לולב וכדו', אם באותה שעה יכול הוא ללמוד דף גמרא, ולקיים בזה כמה מאות מצוות, שכל אחת מהם שכרה יותר ממצות נטילת לולב. לכאורה הרי הוא מפסיד בזה שכר רב, פי כמה וכמה מהשכר של המצוה.

אכן, המשיך ודרש, אנן לדידן לא משנה לנו זה כלום, כי אנו לא עובדים בשביל ה"שכר" אלא לקיים מצוות ורצונו של הבו"ת ואם רצונו ית' שניטול הלולב ולא ללמוד עכשיו, גם אם מפסידים אנו שכר רב, אין לנו עסק בזה ועלינו לידבק ולעשות מה שה' רוצה עכשיו, גם אם השכר פחות.

אולם, בדרך אגב, המשיך ואמר, דמסתבר לומר כי אין השי"ת מקפח שכר העושה מצוותיו ומקיים רצונו. ממילא אם רצה ויכול ללמוד באותה שעה ולזכות להרבה שכר, מן הסתם גם בקיימו מצות לולב וכדו' לא יגרע שכרו מאשר אם ילמוד בשעה זו (מפי הרה"ג ר' דוד בטלמן שליט"א).

כל רגע עם חשבון מה ה' רוצה

שח הרה"ג ר' יעקב מייזליש שליט"א; כל צעד ושעל אצל ר' נטע,

[ויצוין הסיפור הידוע מדודו הרה"ח ר' זלמן בריזל ששמעוהו אומר כשקשר שרוכי המנעלים "ימח שמו וזכרו", כשרוקע ברגלו בדברו, נבהלו הנוכחים ושאלוהו וכי מי ציערו כ"כ עתה שמקללו בתקיפות רבה כזאת, הסביר ואמר להם, כי איתא בבית אהרן שכשאדם מקיים מצוה יכוין למחות שמו של עמלק, וכיון שעכשיו ג"כ מקיים מצות חז"ל לנעול ימין תחילה ולקשור שמאל תחילה הוא מכיון למחות שמו של עמלק.]

ההכנה בקיום מצות ונשמרתם כשלא עוברים הכביש בארזים

כן מסופר כי פגשוהו פעם בעומדו ליד הרמזור ומחכה שיהיה "ירוק", שזה סימן להולכי אורח שיכולים לעבור הכביש, ובינתים ר' נטע אינו עומד "לידיג", הוא מפשיל שרווליו ומתעמק בשרעפיו, כששאלוהו מה גודל ההתרגשות עכשיו, ענה ואמר, הלא מקיימים עכשיו מצות עשה של שמירת הגוף, ונשמרתם מאוד לנפשותיכם, ע"י שנוהרים וממתינים שלא לעבור הכביש כשהרמזור אינו מתיר עדיין, וכי דבר קטן הוא (גם זה כנראה קרה כמה פעמים כנ"ל).

[ויצוין מה שמספר כ"ק אדמו"ר מבאהוש שליט"א שפעם כשעזר להרה"ק ר' שלמה חיים מסאדיגורא זי"ע להלביש את המעיל בימות החורף הקרים, וידוע היה בגודל התלהבותו באש קודש בכל דבר שבקדושה, אולם כאן התפלא שראה עליו באמצע לבישת המעיל התרגשות והתלהבות חזקה ופניו מאדימים, כששאלו על כך, ענה בהתלהבות, הלא מקיימים עכשיו "מצוה", של ונשמרתם מאוד לנפשותיכם.]

הכנה להלוואת כספים...

כן מספר הגאון ר' חיים יצחק פקשר שליט"א. שפעם ראה את ר' נטע כשמפשיל שרווליו בביהכ"נ זכרון משה, והחליט לעקוב אחריו לראות מה הוא עושה, ורואה לפליאתו איך שניגש אל ידידו הרה"ח ישראל דוד רבינוביץ בכבוד ראש שלא כדרכו, [כי ע"פ רוב דיבר עם אנשים בחביבות מיוחדת ובסבר פנים יפות, וכאן העמיד פנים חמורות סבר...] ושואלו בקול "יבש" ותקף קצת, "דוד!, האסט צו לייען פינעף פונט"?!, [האם יש לך להלוות חמש לירות...]

והבין הגרח"י. כי כנראה כשהכין עצמו ללוות כסף חשש מן איסור ריבית דברים, בפרט אדם כר' נטע שנהג לדבר בחביבות וידידות מופלגת לכל א', ואם יברכו או יודה לו וכדו' ינסה לחשש ריבית דברים. ע"כ ניגש ברצינות וכובד ראש שלא כדרכו ונזהר שלא להעלות חיוך על שפתיו ושאל בתקיפות קצת, והכל כדי שלא יתגלגלו הדברים ויבוא להוציא מפיו דיבור של תודה וכדו' שיהא בזה חשש ריבית...

מי יודע אם נמנעים מהחטא בגלל רצון ה'...

ברוב ענותנותו אמר מפעם לפעם על עצמו, וכי מה הרבותא אם הוא אינו עושה חטא, או שמקיים מצוות וכדו', וכי ע"ז צריך לקבל שכר, וכי יש בזה איזה עבודה. הלא כל מה שעושה הוא רק מחמת ה"שטעלע", כי הלא אין טעם שיעשה עבירה או יזלזל במצוה, כי א"כ הרי יפסיד את השטעלע ומה יאמרו, ר' נטע חטא, ויאבד כל גדולתו, וא"כ כל הסיבה שאינו חוטא הוא רק מחמת זה, אך זה לא נקרא "לשם שמים", שאדם צריך לקיים המצוות ולימנע מעבירות בגלל שהשי"ת ציוה ורצונו לעשות לו נחת רוח...

השקיעה היא בסביבות שעה 4, והוא כבר הלך מן הישיבה תולדות אהרן, שם שימש כשו"מ, עם השטריימל אל החופה... ותמה אחד הרואים ושאלו וכי כ"כ מוקדם הולכים מן הישיבה כשהאחות מחתנת, הלא אתם מושכרים ומשמשים כר"מ כאן. ענה לו ר' נטע, כי טרם השכיר עצמו לר"מ בישיבה זו, התנה ופירש בהדיא, כי ביום שיש "שמחה" במשפחה, ליום הזה הוא אינו מושכר כלל וכלל...

[יש שדייקו, כי לכן לא הסתפק בבקשת רשות מההנהלה או בעשיית תנאי שיתנו לו רשות, כי ידוע גודל דקדוקו וזהירותו הנוראה בכל חשש וספק כלדהו בממון שיהא כשר ומהודר ע"צ היותר טוב ללא תערובת גול כל דהו וכדו'. ע"כ אולי הסתפק אם יש אפשרות וסמכות להנהלה לתת רשות לשכיר שלהם ללכת ל"שמחה", כי יתכן שאף אין הם עצמם רשאים לתת רשות לזה... אבל כשאינו מושכיר עצמו כלל ליום הזה, אזי אין צריך כלל רשות מאף א'...]

הכנה לכל דבר...

ידוע היה, כי כל עת שהכין עצמו והתלהב מעשיה או מחשבה כלדהו, היה ניכר על תנועות ידיו, כשהוא מפשיל שרווליו, בתנועה של המכין עצמו לעבודה גדולה, תנועה מיוחדת מלאה חן אשר כל מכיריו עדיין חקוק בלבם מראה נפלא זה, ובמשך הזמן ידעו כולם, כי כשר' נטע מפשיל השרוולים יש מה לראות, כי זה סימן שעכשיו התבונן באיזה ענין שיש בו רצון ה' והולך עכשיו לקיימו... ושום דבר אינו ללא הכנה והתבוננות, דבר קטן כגדול, כי אם זהו רצון ה' הרי זה מחייב מחשבה והכנה...

ההכנה לקשירת הנעלים

וידוע הסיפור כי פעם פגשו אחד כשמפשיל שרווליו לפני יציאתו מהמקוה וניכר עליו שמתלהב ומתבונן בדעתו... עקב הלה אחריו לראות מה הולך לעשות עכשיו, והנה הוא רואה שלא פחות ולא יותר, הוא בסך הכל הולך לקשור את הנעליים...

חשב הלה ותמה וכי מה שייך עכשיו הפשלת השרוולים והתנועות של הכנה והתלהבות, הוא הרי בסך הכל הולך לקשור הנעליים והוא מכין עצמו כ"כ...

אכן החליט הלה לדובב את ר' נטע ולנסות להוציא סודו מפיו, ניגש אליו ושאלו בתמימות, ר' נטע, מה כ"כ התרגשתם מן קשירת הנעלים, וכי זה ג"כ "מצוה".

לגודל פליאתו, ר' נטע לא התבלבל כלל, אלא הראה לו סימן בידו כי עכשיו לא יכול לדבר ד"ת שכן עדיין לא נטל ידיו, אחרי נטילת ידיו ענהו ר' נטע תיכף ואמר, מה אתה סח, הלא כל אימת שאנו ניגשים לעשות פעולה פשוטה זו יש לנו בעצם הזדמנות נוספת לדביקות בהשי"ת ולעשיית רצונו, כי הלא הלכה וגמרא מפורשת היא שרצונו של מקום הוא שינעלו נעל ימין תחילה ושיקשרו מקודם את הנעל של רגל שמאל ואח"כ לקשור של ימין... האין מעשה זה מצריך הכנה והתבוננות ככל שאר מצוה ועבודה... (כנראה סיפור זה קרה כמה פעמים שכן כמה וכמה אנשים מספרים סיפור זה...)

ופעם אמר [להרה"ג רב"צ גוטפרב שליט"א ששאלו כנ"ל] כי בעצם אנו למדים מהלכה זו, לעשות ב' דברים כרצון ה', א'. אנו רואים מזה שרצון ה' שנילך בנעלים קשורות ולא לילך כשהם פתוחות, וב'. הוא סדר הקשירה שמאל ואח"כ ימין...

כדרכו להיות יורד ומכניע עצמו לפני כל א' וא', הרגישו הבחורים אצלו דלת פתוחה ואוזן קשבת, לפניו יוכלו להרצות ולשאול כל ספקותיהם ושאלותיהם ולקבל מענה ברור ונכון, מבלי לחשוש שמא יכעוס או יקפיד עליהם.

כדרכם של בחורים שרצונם לחקור ולתהות על קנקנה ומהותה של החסידות והמקום שבה הם מסתופפים, היו תמיד מבררים שואלים ומעיינים על טיבה ופנימיותה ושיטתה המיוחדת של חסידות באיאן, אמנם כמה שניסו לברר ולחקור לא הגיעו עדיין אל תכלית הברור ולא נתיישב לבם בתשובה ברורה.

ביושנם פעם בחבורה יחד עם ר' נטע ניצלו את ההזדמנות והרצו לפניו את משאלת לבם וחקירת עיונם, אודות ידיעת מהותה ועבודתה המיוחדת של חסידות זו, אשר לה הם שייכים ומגיע להם לדעת האמת אודותיה.

ר' נטע כדרכו לא ממהר להשיב על שאלה, גם כששואלים אותו שאלות שלכאורה עליו לידע מזמן התשובה ולשלף אותה מאמתחתו לאלתר, **עכ"ז הוא חושב ומהרהר זמן מה, מה לענות והאם ואיך לענות**, וכך ישב גם עתה כשראשו שעון על ידו ומעיין וחושב על השאלה...

לפתע מרים את ראשו ומתחיל לומר להם, בהקדם מה דאיתא בספריו של הרה"ק מלובלין ז"ע, אודות ה"מדות"... שיש מדת "חסד" והוא עבודה של חסד להרבות ולעשות חסד ולהמשיך חסד לעולם וכו'... והוא דרך עבודה מיוחדת לצדיקים ועובדי ה' שמדתם מדת החסד ועובדים את ה' במדה זו, כמו כן יש מדת "גבורה", עבודה אחרת של התעוררות בגבורה בראה ואש קודש בעבודת ה' ולהמשיך בחי' מדרגה זו בעולם וכו'...

ור' נטע מתחיל להתלהב כדרכו ומפשיל שרווליו, כשקולו מתרומם ומתלהט, וממשיך לצטט דב"ק של הרבי מלובלין ואומר, אכן יש מדה נוספת והוא מדת "תפארת", אשר היא איננה מדה ודרך קבועה ומיוחדת בפני עצמה, אלא כל ענינה ומהותה הוא "למען יתפאר שמי בקרב כל הארץ", דהיינו העבודה "לפאר" ולרומם ולגדל שמו ית' כבודו וגדלו בעולם, ובמדה זו אין דרך מיוחדת, אלא בכל עת ובכל מקום, כפי שעתו ומקומו, מתבוננים ומעיינים מה הוא התפארת והיקר לשמו ית' "למען יתפאר שמי בקרב הארץ", ואת זה עושים, לפעמים זה ע"י חסד ולפעמים ע"י גבורה, תמיד כפי מה שצריכים בעת הזאת, אין בזה כללים, אלא כלל א', לפאר ולרומם שמו ית'.

וממשיך להסביר בהתלהבות ואומר בבהירות, זהו דרך העבודה שלמדנו בבאיאן, בבאיאן אין דרך מסויימת, אלא פעם כך ופעם כך, כל דבר נמדד לגופו של ענין אם ואיך יהיה בזה כבוד ותפארת לשמו ית', ובמה נוכל לרומם ולגדל כבודו. בכל דרך שיהיה עכשיו יותר תפארת לשמו ית', ולפי האדם והמקום והזמן, לפעמים ע"י חסד, לפעמים ע"י גבורה, אין כללים ודרכים מיוחדים, אלא "למען יתפאר שמי בכל הארץ". (מפי הרה"ג ר' נחום ברנשטיין)

כשה' רוצה מחמירים וכשרוצה שיקילו מקילים

רבים מתפעלים מסיפור ידוע זה, המלמד ומורה דעה, איך צריך בכל חומרא ג"כ לדקדק ולעיין אם זהו רצונו ית', ולפ"ז קובעים דרך ההתנהגות, בלי נגיעות אישיות, גם לא נגיעות של ענינים רוחניים, כי ברצות ה' מוותרים גם על ענינים רוחניים, כי הרי הכל

מה נקרא תורה שלא לשמה...

על דרך זה התבטא פעם בענותותו וכדרכו לתבוע מעצמו:

וכך אמר. הנה בזמנינו ניתן לומר בעצם על כל א' שלומד תורה כי זה נקרא תורה לשמה, **כי אף לאחר כל החשבונות** (של כסף וכבוד והנאה וכו') **סוף כל סוף אם לא צויה ה' ללמוד לא היה לומד, וכשלומד הרי מוכיח גם לקיים רצון ה'.**

אבל אחד שצריך לומר "שיעור", [והתכוין להוכיח לעצמו שאמר שיעורים אז בשיבה ובכולל] הרי הלימוד שלו הוא הלימוד היחידי שיתכן שיהיה ממש "שלא לשמה" כי הוא מוכרח ללמוד בשביל אמירת השיעור, והוא חושב כל הזמן פשוט בשביל הכריחו לומר השיעור ואינו פנוי לחשוב שלומד בשביל ה'... (ועל כן צריך האומר השיעור להתבונן לפני הלימוד ולכוין בהלימוד כדי לקיים מצות תלמוד תורה, ואז יש לו זכות של תורה דברים כראוי).

אפילו כבר הגיע לכותל, אם צריך לחזור חוזרים...

סיפר הרה"ח בנימין שטיינברג ז"ל. ראיתי והתפעלתי מאוד כשראיתי הולך לכותל המערבי להתפלל, ובימים ההם לא היה שירותים בסמיכות לכותל, ומדרך רוב האנשים שאם כבר נסעו באו והגיעו לכותל הם כבר מקילים לעצמם להתפלל גם אם אינם בנקיות בשלימות (כ"ז שאין חשש איסור ממש), אבל אצל ר' נטע אין כאלה דברים, הוא עובד ה' כל רגע ועושה בשלימות מה שהבוי"ת רוצה ממנו כעת בלי חשבונות ותרוצים, ואם בהגיעו לכותל כדי להתפלל הוא לא הרגיש שהוא מוכן בשלימות להתפלל, תיכף ביטל תכניתו והפך פניו וחזר לביתו, ולא עלה על דעתו להישאר להתפלל שם אף שכבר הטריח עצמו עד לכאן, אלא התפלל בזכרון משה אחרי שהיה מוכן כראוי... ס'איז נישטא קיין חכמות, אין חכמה ואין עצה ואין תבונה נגד עשיית רצון ה' בשלימות...

כשמתייעצים עם מי שצריך ה"ז גם רצון ה'

סיפר הגה"צ ר' נטע פריינד זצ"ל; ר' נטע אמר לי. בענין שאילת עצה והדרכה, אני חושב לעצמי מה רוצה ה' ממני, וכי אני יכול כל דבר לשאול את דעת קדשו של כ"ק אדמו"ר מבאיאן צוק"ל, הלא זה לא שייך, א"כ ממילא הוא רוצה ממני שאעלה אל הרה"צ ר' בנימין רבינוביץ, און וואס ר' בנימין הייסט, דאס הייסט אז דער רבש"ע הייסט... (ומה שר' בנימין מורה לי זהו רצונו של השי"ת...)

הרי כל החיים שלנו הוא רק בשביל לעשות רצון ה' ואם הוא רוצה שלא י"ל בנים אז כך הוא רצון ה'...

סיפר אחיו הגה"ח ר' יוסל זצ"ל. שבשנים ראשונות לאחר נישואיו אחרי שהודיע לו הרופא שאין לו סיכוי להוליד זש"ק, שאלו אותו אודות השתדלות יתירה על כך והגיב בפשטות ובבהירות, **"מיר לעבן דאך נאר צו טאן דעם רצון ה'", הרי אנו חיים רק בשביל לעשות רצון ה', ולמה אנו רוצים וצריכים להעמיד דורות, הרי זה גם רק בשביל שכך הוא רצון ה', ואם השי"ת אינו נותן, נמצא שכך הוא רצונו, ומה יש לנו לעשות יותר השתדלות יתירה...**

מהי הדרך של באיאן?...

בהיותו מראשי ופארי עדת חסידי באיאן. ישב מפעם לפעם עם הבחורים, בשבת אחים, בחבורות, התועדויות וסעודות מצוה וכדו'.

עושים רק לכבודו ית'.

המקוה, כשהוא מזהירו לא לעשות ברכה כי אסור להזכיר שם ה' במרחץ...

אם ה' רוצה שיאכלו אוכלים...

מאוד מאוד החמיר בענייני אכילה בפרשו מכל ספק ונדנדוד איסור כלדהו, ונמנע מלאכול בבתי אחרים דברים שיש בהם שאלות וספיקות.

עם כל זאת, בהיותו פ"א בחיפה, עת שהה שם רבו הק' מבאיאן והקהל עלו ונסעו לשהות בצל קדשו. באחד הימים הזמינם א' מאנ"ש שבחיפה להתוועדות חסידית בביתו ומפאת כבודו לא יכלו להתחמק ממנו, ועלו אליו.

הלה שלא היה מן המהדרים והמחמירים ביותר, הכין כנהוג שולחן כיד המלך בכיבוד ושת"י לחיים, למען ירוו הקהל וישביעו נפשם לכבוד ההתוועדות.

אולם הנוכחים שהיו מן היראים וחרדים לכל דבר הלכה וספק, בפרט בענייני אכילה, חשכו עיניהם ולא ידעו לשית עצות בנפשם, בראותם שהמאכלים הוכנו כנראה בביתו של הלה וא"א לדעת טיב ההשגחה והזהירות על ספקות ושאלות השכיחות במאכלים אלו, ומחמת הכבוד לא שייך לשאול אותו ולברר, וכך נשארו המאכלים בשלימותם על השולחן כשאף א' לא מעיז לנגוע בהם...

ר' נטע בראותו את המצב, כי עוד מעט יגרם ח"ו ביוש וצער גדול לבעל הבית, תיכף התעשת ברוב חכמתו ויראתו ועשה חשבון איזה שאלות יכולים להיות במאכלים אלו, והסיק בדעתו כי אין בזה שאלות וספקות של איסורים, חוץ מענייני הפרשות תרומות ומעשרות, ובכן הוא ניגש ראשון אל המאכלים וקירבם אליו, בזהירות יתירה ובמהירות עישר והפריש תרומה וחלה וכו' מן הספק, בהיזהרו שהלה לא ירגיש בכך, ותיכף פתח ובירך בקול ברכת הנהנין.

ובכן מי רואה את ר' נטע אוכל ואינו אוכל, הקהל נרגע ובא על סיפוקו, כשאחריו ניגשים כולם, מברכים ואוכלים, ומאחלים לבעה"ב לחיים בנעימות וקירבת הלב...

וכך ניצל בעה"ב מכלימה ובזיון, וניצלו הקהל מאי הנעימות המופלגת שנקלעו אליה, ואכלו ענוים וישבעו, **"כי כך רצה השי"ת בעת הזאת, ואין לנו מטרה ועבודה אחרת בחיים, כי אם עשיית רצונו בשלימות בכל עת וזמן כפי מה שרוצה השי"ת עכשיו"**.

בכל מצב שנקלעים ניתן לעיין ולדעת מה רוצה ה' שיעשו עכשיו...

ר' נטע לימד, ושימש בזה דוגמא חיה, כי כשרוצה אדם באמת לאמיתו את רצון השי"ת בשלימות תמיד בכל עת וזמן, אזי השי"ת מורו ומדריכו בדרך הרצויה בכל עת וזמן לידע ולהבין את שעליו לעשות עכשיו. גם בדברים שאין בהם הוראות וכללים איך להתנהג, ואשר אנשים אחרים נבהלים ואינם מוצאים עצה ותחבולה האיך להסתדר, אבל ר' נטע תמיד מצא וראה מה צריך עכשיו לעשות ולא איבד עשתונותו.

וכך מספר הרה"ח ר' משה גולדיס, שזכה ליסוע פעם יחד עם ר' נטע במונית כשחזרו מחתונה של א' מאנ"ש, ונסעו יחד כמה וכמה מחשובי אנ"ש במכונית זו.

כידוע, ר' נטע החמיר בכלל בהלכות שבת וחשש לכל ספק ושיטה לבל יעבור ח"ו על חשש איסור, וא' מהדברים שהחמיר בהם היה, כמנהג רבים מאחב"י, המניעה מלטלטל בחוצות ירושלים, גם במקום שיש עירוב וכמו שכתבו האחרונים שבעל נפש יחמיר לבל לטלטל במקום שיש רה"ר של ט"ז אמה.

אולם פעם אחת. בליל שב"ק פגש אותו א' מנשברי הלב שלא היה דעתו שפויה בשלימות, שהסתובב בחוצותיה של ירושלים, ודרכו היה לפעמים כשכעס על כל העולם כולו היה מתנקם בהם ע"י שלא אכל, ועשה "שביתת רעב", בליל שבת זו עמד במצב זה אחרי שהרבה שעות לא בא אוכל לפי. ובפגשו אותו ביקש מר' נטע שיביא לו אוכל לאכול.

ר' נטע ניסה לבקש שיבא עמו אל ביתו ויתן לו לאכול ויקחנו עמו, אולם הוא לא חפץ בכך מחמת הבושה או עצלות. ר' נטע עשה במהירות חשבון לעצמו, מצד א' הוא מקפיד שלא לטלטל בשבת, מצד שני נזדמנה לידו מצוה של חסד וצדקה, להאכיל אדם רעב, ופסק לעצמו בהחלטיות, שזה עדיף על זה ועלה לביתו והביא לו מאכלי שבת.

גם כשעלה על דעתו אולי להעיר א' מן הילדים בבית והוא יטלטל את האוכל עבור האדם הזה, תיכף ביטל מחשבה זו, באמרו, וכי בגלל החומרות שלי אצער ואעיר את הילד משנתו... וכך טלטל ר' נטע בעצם יום שב"ק, בהקילו לעצמו לטלטל מאכלי שבת עבור המסכן הזה... אשר ודאי לא יכיר לו טובה על כך...

[דבר פלא מספר הגאון ר' מנדל אטיק שליט"א ששמע ממנו בעצמו, שבשבת שובה, היות שרוצה ביום כזה להיות שוה אל כל ישראל ולא לבלוט בהנהגותיו, ע"כ נהג לטלטל ביום שבת זה, כדי שלא להיות נפרד מן הכלל, וכמ"ש בתוך עמי אנכי יושבת (אולי נהג רק לטלטל תחת השטריימל שזה בשינוי ולא הוי טלטול מדאורייתא ובעת הצורך הקיל לעצמו לטלטל באופן זה, כמנהג רבים)].

ומספר הרה"ר פ. ע. ו. כי שמע הימנו שכשיש לאדם חומרות ומנהגים שונים, אעפ"כ כשעוסק בהכנסת אורחים לא ינהג בחומרותיו... ואמר זה בשם הרה"ק מברדיטשוב, שמצינו כן אצל אברהם אבינו, כי הגם שהצדיק הוא בבחי' "הולך" שעולה מדרגה לדרגה ומלאך הוא בבחי' עומד, כידוע, כאשר הגיעו אליו המלאכים והכניס אותם כאורחים, נאמר והוא "עומד" עליהם שנהג אז כמוהם והיה בבחינת עומד כמו המלאכים...

מי הולך לקנות המשקה עבור...

מסופר עוד על האדם המסכן הנ"ל, שפעם אחרי שהותו זמן רב במקוה פעם בבתי הורנשטיין וחם לו מאוד ונכספה נפשו לשתיה קרה מוגזת, הכריז ואמר, מי שרוצה לזכות לעוה"ב שיזדרז וילך ויביא לו שתיה קרה מוגזת... כמובן שקולו נשמע כקול קורא במדבר וכי מי ישים אל לבו לבא לקבל עוה"ב מפי המשוגע המכריז על כך... אכן ר' נטע אינו יודע חכמות, מה זה משנה מי אמר ומה ואיך אמר, הרי היהודי הזה חם לו מאוד ואולי זה מצב סכנה קצת, וזה ממש חסד של אמת לקנות לו שתיה קרה, ובכן הוא מזדרז ויוצא מן המקוה, מחפש בכיסו אם יש לו כסף ותיכף רץ לקנות המשקה ובא בשמחה לקיים מצוה רבה של חסד ומביא לו המשקה בתוך

רבות ובכי רב, כי אם לא עכשיו אימתי...

תמיד לחשוב מה עדיף

מספר הרה"ח ר' נחום כהן שליט"א, ר' נטע היה ממועט ונמנע מללכת ל"ברית מילה" אף שהיה מאוד חשוב ויקר בעיניו להיות על ברית מילה, ולא הבנתי למה, עד שפ"א הבנתי ע"י פליטת פה ששמעתי ממנו, כי היות שאם מאחר קצת לבא לברית הרי הנשים עומדות על יד פתח ביהכ"נ ואין זה כ"כ נכון להיכנס אז, ע"כ מעדיף להימנע מללכת כלל... ועל דרך שאמר על ענין הליכה במקוה לפנות בוקר של חג השבועות, [היה זה פעם כשהגיע למקוה ופתח הדלת, הבחין שיש הרבה אנשים, וחשב כי מטעמי צניעות יותר נכון לימנע מלטבול עכשיו, ואכן תיכף חזר לאחוריו ועלה לביתו, ושאלו הגאון ר' אליהו וינד שליט"א, הלא איתא מהאריז"ל דברים גדולים כ"כ על ההליכה במקוה לפנות בוקר יום השבועות, ואז אמר לו] במטבע לשון קדשו של הרה"ק הבעל התניא (בענין אמירת ושמרו) "לא על כל הירידים אני יכול ללכת"...

מהו עיקר הנקודה...

חתנו הרה"ח ר' ברוך וועג שליט"א הלך לקנות ד' מינים וכשחזר סיפר לו כי לפני שהלך לקנותם התפלל לפני השי"ת שיעזרוהו שיזכרו לו ד' מינים מהודרים בניקל, ס'זאל אנקומען גרינג, וב"ה שקיבל תפלתו ובאמת הלך לו בניקל, ושמוח והודה לה' ע"ז.

נענה ר' נטע ואמר לו, נכון הדבר, ס'איז זייער גוט, ואכן צריך להתפלל וגם להודות לה' על כך, אבל, די עיקר נקודה איז, אז מ'דארף זיך וועלן צושטעלן צום רצון ה', און אז ס'גייט נישט ווי מ'ויל, צריך ג"כ להיות אז בשמחה, [כלומר אף שעל האדם לבקש מה' שיהיה לו קל וטוב, וצריך להודות לה' על כך, אבל עיקר הנקודה הוא שעל האדם לראות לעשות ולחפץ הכל כרצון ה', ואם הדברים לא מסתדרים כפי רצונו וחפצו, צריך גם אז להיות בשמחה, כי הלא כך רצה ה'].

אם לא לקיים רצון ה' ודאי עדיף ליהרג ולא לעבור

סיפר ר' נטע כי אברך אחד שאל להחזו"א בנוגע לעבור דירה (כיוצא בזה מסופר על אחד ששאל אודות הליכה לצבא) ואמר הלא להחזו"א שזה לא יקלקל אותו אבל יתכן שמחמת הסביבה הלא טובה זה יגרום לו קצת "קריחות" בעבודת ה', ותו לא, כי אין לו חשש שיתרחק ויתקלקל ח"ו, רק שיתקרב במקצת ח"ו... ושאל אם בכגון דא מותר לו לעבור למקום ההוא.

והגה"ק החזו"א ענה והתבטא בזעזוע, קרירות, קאלטקייט, בעבודת השי"ת, הרי זה יהרג ואל יעבור.

וביאר ר' נטע והסביר בהתלהבות ובברען ביאור הענין באופן המת"ש על הלב ומוטעם לחיך, וכך אמר:

הנה רק על ג' עבירות נצטוונו עליהם יהרג ואל יעבור, משא"כ בשאר עבירות לא נאמר כך, ואמנם אין הכונה בזה שמוותר לעבור עבירה כדי שלא ליהרג, כי מה שוה כל החיים אם יעברו על רצון ה' ולמרות את פיו.

אכן הפשט הוא, היות שבמקום פיקוח נפש איז רצון ה' וציווי הוא שיעבור על העבירה ולא יכנס לסכנת נפשות, כי וחי בהם נאמר, ומוטב שיעבור על עבירה אחת ויוכל לקיים אח"כ הרבה מצוות

באמצע הדרך היו פקקי תנועה גדולים, עקב חגיגות טפשויות של אוהדי וחברי קבוצות המשחקים בכדורגל ל"ע, כשקבוצה א' נחלה ניצחון גדול וכל אוהדיה וחבריה רקדו ברחובות כשיכורים משוגעים ומטורפים.

בעוד המכונית עומדת ומתקדמת לאט לאט, מגיח לפתע מישהו מציבור הרוקדים המשתכרים ורץ לעבר המכונית ופורץ בטרופו את הדלת, וכל יושבי המכונית נבהלים ואין יודעים מה עושים. והמטורף הלז תובע ודורש מן הנוכחים שיצאו עמו ויצטרפו אל המחולות והריקודים הסוערים לכבודה של קבוצת המנצחים...

כמוכן שאף א' לא זז ממקומו, בהיותם מבוהלים ומפוחדים מה עלול המטורף הזה לעולל להם בטרופו, ומה הוא רוצה בדיוק מהם, ואינם יודעים להחליט מה עליהם לעשות ולהגיב על בקשתו המטורפת, בפרט שהרי גם אסור להשתתף עם חוגגים אלו בחגיגותיהם האלו.

אולם ר' נטע לא מאבד עשתונותו. ובשמעו דרישתו של הלה, קם ויצא מן המכונית ותפס אותו בידו והתחיל לרקוד עמו בהתלהבות "ברוך הוא אלקינו שבראנו לכבודו" כשר' נטע שר בקול ורוקד עמו.

כמוכן שהמטורף הלזה כבר נרגע ובא על סיפוקו ועזבם לנפשם... ור' נטע לא הצטרף אל השגעונות שלו, אלא רקד לכבוד המקום... אינהו בדידהו ואנן בדידן...

כשצריך לבכות "בוכים", הכל כפי רצון ה'

אומרים בשם צדיקים על הגה"ק בעל יסושי"ה, שכנראה מספריו הק' שהיה לו בכיס אחד מלאי ואוצר של שמחה ובכיס שני צער דמעות ובכי לרוב, ובכל מקום בתפלה ועבודה, לפי המתאים והשייך לעת הזאת, היה שולף מכיסו את השמחה או את הצער והבכי, ושלט עליהם שלטון מוחלט ללא מיצרים...

בסיפור זה המובא כאן, נזכרים ונתעוררים בעבודה קדושה הנ"ל, אשר מזה נמצינו למדים איך שלט ר' נטע על רגשות לבו, בעת הצורך לשמוח שמח ובעת שצריך לבכות בוכים, כי כל הרצונות וההרגשות כולם היו בטלים ומבוטלים לעשות ולקיים רצון ה'.

היה זה בעת שישבו שבעה על אמו הצדקנית ע"ה, ביום האחרון כאשר קמו מן השבעה, וכנהוג מתאספים בני המשפחה ומקימים את היושבים שבעה, לפתע בעודם יושבים כולם, מתייפח ר' נטע ופורץ בבכי עז, ללא שום הקדמה והסבר מובן לעין, וכך ישב זמן ניכר והתייפח בבכי.

הנוכחים במעמד הלזה המה ראו כן תמהו, לפשר המחזה נורא ההוד, מה פשר הבכי הפתאומי הלזה, אשר כלל לא רגיל ושכיח בעת כזאת, כי כבר היה אחרי שבעת ימי אבילות ולא היה סיבה מיוחדת לבכי כ"כ חזק עכשיו.

אולם לאחד שניגש אליו אח"כ ושאלו על כך, הסביר בפשטות ואמר, כי עתה בעת שקמים מהשבעה, עשה חשבון לעצמו האם במשך ימים אלו כבר בכה מספיק על פטירת אמו, והסיק והחליט כי כנראה לא בכה עדיין מספיק על אשה כשרה כזאת והיא אמו שגידלתו וחינכתו וכו'... ואין די בזה שבכה והוריד דמעות עד עתה, ע"כ הרגיש והחליט שצריך להוסיף ולהרבות עוד בבכיה וכמצווה ועומד קיים ועשה מה שצריך והוסיף ובכה והוריד עליה דמעות

קרע עליו קריעה בפטירתו ובכה הרבה מאוד עליו, ובעת הלוייה אחרי שנערכו ההספדים וכבר עמדו לצאת למסע הלוייה, פתח לפתע ר' סנדר בדברי הספד שנבעו מעמקי לבו השבור לנוכח גודל הצער והיגון, ואף שלא דיבר עד אז עדיין מעולם לפני קהל, כאן לא יכול להתאפק וללא שכיבדוהו לדבר, דיבר דברי הספד כובשי לב, בפתיחת הפסוק צר לי עליך אחי כי נעמת לי מאוד, בהם ביטא רחשי לבו, כשכל הקהל התעוררו ונמס לבם לנוכח דבריו המלאים רגש קודש.

בין הדברים שהספיד נענה ואמר: כי ר' נטע עשה הכל מה שעשה "לשמה". והוא הולך ישר תיכף ומיד לגן עדן.

אחר כך בימי השבעה שאלו אותו מניין יודע כי עשה הכל לשמה ושהוא נכנס תיכף לגן עדן.

ענה ר' סנדר ואמר, כי אכן האמת הוא שאין אנו יודעים מה שנעשה למעלה במרומים, אמנם לפי מה שאנו ראינו בעינינו גודל עבודתו ונקיות כוונתו, מוכרחים אנו לומר כן, לויט ווי מיר האבן גיזעהן, מוז מען אזוי זאגן, כי עשה הכל לשמה ושנכנס תיכף לגן עדן.

כי דבר זה היה נרגש וברור לכל מי שבא עמו במגע כל דהו, כי כל מעשיו ודבריו הכל הם לשם שמים בתכלית הנקיות ושלימות הכונה...

כמ"ש חז"ל, ע"כ כשעובר על העבירה כדי שלא ליהרג, הרי בזה מתקרב אל השי"ת ע"י שעושה רצונו בזה.

אבל כ"ז נאמר רק כשעושים כן עבור קיום רצון ה', אבל במקום שיש חשש שיתקרה ח"ו בעבודת ה', וקרידת הלא פירושה לא לחוש לעשיית רצון ה', ומתרחק מהשי"ת רח"ל, א"כ ודאי שבכונן דא עדיף ליהרג מאשר להתקרב בעבודת ה'...

[הרה"ח ר' אברהם סלונים (בכינוס חסידי רחמיסטריווקא תשע"ג, בענין פגעי הטכנולוגיה) סיפר הסיפור ששמע מר"נ ציינזרט על יהודי שגר בב"ב בדירה טחובה ורטובה בקומת קרקע והיה לו מזה נזק לבריאותו ומצב ריאותיו התדרדרו כתוצאה מכך והרופאים אמרו לו שדירה זו עבורו סכנת חיים, והציעו לו אז דירה מתוקנת ומורחבת בשכונת קרית הרצוג, איזור חילוני באותו זמן, ופנה לשאול להחזו"א ופירט ב' הצדדים, שכאן מדובר בדירה שהיא סכנה ממש לבריאותו ובמקום השני האיזור החילוני הוא סכנה לחינוך הצאצאים, הורה לו החזו"א שלא יקח הדירה המוצעת אפילו אם יצטרך לישראל בדירה הזאת, וכששאלו הרי זה פיקוח נפש, השיב החזו"א נחרצות: במקום שיש קרירות ליראת שמים לא שייך התירוץ של פקוח נפש].

עשה הכל לשמה

ש"ב וידיד נפשו הגה"ח ר' סנדר פריינד, בהיותו קרוב אליו מאוד

נטיעה של אהבה {ג}

נוראים שהשתדל להסתירם ולא להראות שכואב לו, ושאל אותו האם יש לכם יסורים, והודה לו ש"כן", שאלו שוב האם הייתם מסכימים לקחת כמוסה לשיכוך הכאבים, ענה לו "שכן", התפלא ר' וועלוועל ושאל שוב, א"כ למה איפה זה אין אתם מבקשים שיתנו לכם כמוסה לשיכוך הכאבים, השיב ר' נטע ואמר, החלטתי בדעתי כי אני מקיים ויוצא ידי חובת ההשתדלות בעצם ביאתי ושהייתי בבית החולים, יותר מזה אין אני צריך לעשות (אבל כששואלים אותו אם רוצה לקחת ענה כן...).

לא יאומן כי יסופר, כאשר על אף היסורים הנוראים שלפפוחו, הוא איתן באמונתו התמימה בבורא עולם שמנהל הכל ומשגיח עליו, וסומך עליו שכל היסורים הם בהשגחה וגם התרופות להרגעתם הם בהשגחה פרטית, ואם מחמת חובת ההשתדלות יוצא י"ח בעצם היותו, שוב אין מוטל עליו לבקש שיתנו לו להרגיע הכאבים, שזה כבר חסרון

אחרי פטירת הבת הנ"ל, בעת קבלת שבת כשאמרו מזמור שיר ליום השבת, כשהגיע לפסוק להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו, התלהב מאוד מאוד, וזכורני עד עתה התלהבותו הנוראה בפסוק זה שעורר רוגיש לבות הרואים והשומעים עד מאוד...

על דרך זה מספר גם הרה"ח ר' דוד פישמן ה"ו שישב עמו בשולחן א' בסעודה שלישית, כי עדיין זכור לו שבאותה תקופה שהיתה הילדה חולה כל דיבוריו בעת סעודה שלישית סבבו אודות ענין האמונה בהשגחת ה' וטובתו, וניכר היה לכולם כי מחזק ושומר עצמו בתכלית השמירה שלא יעלה על לבו ח"ו הרפור כלהו על הנהגת ה', וקיבל הכל באמונה ותמימות.

יצא י"ח השתדלות בעצם היותו בביה"ח

סיפר הגאון ר' וועלוועל פלדמן, כשביקר אצלו בבית החולים כששכב עם יסורים

להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו מספר הרה"ח ר' נחום כהן שליט"א כי בעת חוליו של בתו הקטנה ערכו יום תפלה לרפואתה ונתאספו לקלוז בבתי הורשטיין שם אמרו תהלים בהתעוררות עצומה ובקשת רחמים ותחנונים.

אמנם לפתע נעצרו כולם ברוב תדהמה, לשמע צעקתו ושאתו האדירה של ר' נטע, היה זה כאשר אמרו קפיטל מזמור שיר ליום השבת, כשהגיע לפסוק להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו, נתן קולו בשאגה וצעקה עד שרעדו קירות ביהמ"ד, די ווענט האבן געטרייסלט...

כולם הרגישו אז בעליל איך שומר עצמו בכל כוחו, שלא ייכנס לתוכו הרפור כלדהו על הנהגת השי"ת ולחזור ולשנן בבהירות הדעת והאמונה שכל מה שעושה ה' הוא ישר ונכון ולא עולתה בו.

כמו כן מספר הרה"צ ארמו"ר מפוריסוב שליט"א כי בליל שב"ק באמצע ה"שבעה"

באמונה בשבילו, כי הלא השי"ת משגיח עליו ואם ירצה ישלח לו...

עדיין אני יכול לסבול

עד"ז מספר הגרתי"צ פקשר ששמע אז כמדומה בשם הגה"ח ר' סנדר פריינד, שישאלו פעם בבית החולים, הלמאי אינו לוקח כמוסה לשיכוך הכאבים, כשהיו אצלו בהישג יד, וראה איך שיש לו יסורים, ענה לו בתמימות ובפשטות, כי מרגיש שהוא עדיין יכול לסבול, עד קצת נאך אויסהאלטן, וכ"ז שיכול לסבול היסורים למה לו לקחת כדור להרגעה... עמוק עמוק מי ימצאנו...

גם בעת היסורים הנוראים לא

מאבד ישוב דעתו ואמונתו

התמימה בה' וטובתו

מספר הר"ג נחום ברנשטיין הי"ו, לילה אחת הגעתי לשהות עם דודי הגה"צ ר' נטע צוק"ל בבית החולים.

בהגיעי, אני פוגש אותו וישוב על כסא וידיו מונחים על השולחן וראשו שעון על ידו, ונראה כמהרהר ומעיין בדבר עמוק מתוך ישוב הדעת והתבוננות.

תיכף בהכנסי אני פונה אליו ואומר, פעמער א גוטע נאכט, אולם למרבה הפלא הוא לא עונה מאומה ואף לא מתייחס אלי כהוא זה וממשיך לישב מהורהר ומחשב, לקחתי כסא והתיישבתי על ידו לחכות ולראות איך יפול דבר.

אחרי זמן מה פונה אלי ר' נטע. ומתנצל בפני על שלא ענה לי כשידיברתי אליו, כי פשוט מרוב היסורים לא היה מסוגל לענות ולהוציא הגה מהפה, רק עכשיו כשנרגעו קצת היסורים יכול לענות.

ואני יושב ומשתומם. רבש"ע, מה קורה כאן. יושב יהודי בשוב הדעת, כשלא שייך לראות עליו שכואב לו משהו, ובעצם מתייסר ביסורי תופת נוראים עד שלא מסוגל להוציא הגה מהפה ואף לא להתייחס אל המדבר אליו... על אף שמעולם היה מיוחד ומופלג במדת והוי מקבל פני כל אדם בסבר פנים יפות, ואם הוא אינו מתייחס למי שמדבר אליו, הרי שהמצב נורא ואיום עד למאוד, ועכ"ז יושב כך ולא רואים עליו כלום...

בעודי יושב ותמה. נכנסה לפתע האחות ובראותה אותו יושב על הכסא היא מביעה

פליאתה העצומה, איך הוא יושב כאן. הלא היסורים שלו נוראים, יש לו פשוט כפשוטו "שריפה" בתוך הגוף פנימה, ללא גזמא, שאר האנשים במצבו שוככים על ממתם ואף לאחר קבלת כדורי הרגעה עדיין מתגוללים ביסוריהם ואינם מוצאים מנוחה לנפשם ואילו הוא יושב על הכסא לעת כזאת, היא פשוט לא מסוגלת להבין זאת...

בעבור זמן מה, והוא עדיין יושב על הכסא, הוא פונה אלי ומשתף אותי בהרהורי ומחשבותיו העוברים בראשו בעת הזאת וכך אומר הוא, בבהירות הדעת, בעוצמה אדירה, באמונה תמימה ושלמה: מיר זענען דאך מאמין באמונה שלימה, אז ס'פעלט נישט קיין חוט השערה נישט פון זיין המכה און נישט פון זיין יכולת, [אנו הרי מאמינים באמונה שלימה, שלא חסר אפילו בחוט השערה לא ממדת ההמכה של הבו"ת ולא מיכולתו ית', [באופן הזה התבטא כמה וכמה פעמים במשך ימי חוליו כשהוא מביא מזה ראייה מוכחת שאם כן הרי ברור שכל זה הוא טובה וכך צריך להזיות, כי הרי השי"ת הוא הטוב והמטיב, השיא של הטובה שרק שייך, ואין שום מעצור ומונע בעדו מלעשות כל מה שרוצה, כמ"ש כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ וכו', וא"כ הרי כך רוצה ה', והוא הטוב בשלימות].

מחזה ומעמד נורא כזה לא יכול למוש מן המוח והלב כל הימים, וכל עת צר או מצוק וכד' תמיד נזכרים בזה, שיהודי אשר מתייסר ביסורי תופת נוראים כפשוטו ממש, חוזר ומשנן לעצמו בבהירות כי הכל מהשי"ת, והכל הוא טובה "בשלימות" בלי שום מגרעת וחסרון...

יסורים מתוך שמחה וישוב הדעת

סח היה ר' מיכל בהשתוממות עצומה. עד היכן עצמה וגדלה ישוב הדעת והשלטת המוח והשכל על הרגש והיסורים.

היה זה בתקופת שהותו בבית החולים ולגודל קירבתי אליו הגעתי הרבה לבקרו ולסעוד, הרופא ציוה עליו "ללכת" קצת, ואני לייתי אותו בהליכתו לאורך הפרוזדור כמה פעמים, ושאלתי איך והיכן הוא מרגיש את היסורים, הודה ואמר לי שזה זייער שווער, קשה מאוד, ביקשתי שיתן לי דוגמא עד היכן עוצם היסורים, המשיך ואמר לי כמו

שלוקחים גפרור בוער ומניחים על היד כשבוער, על דרך זה בוער אצלו כל הגוף מן היסורים.

כל כך גדולים היו היסורים ואעפ"כ לא משה ממנו לרגע ישוב דעתו והתבוננות וחשבון בכל דבר, והשמחה בכל עת וכל רגע, כשכל אותם הימים שקוע בעסק התורה ומדבר דברי מוסר הלכה וחסידות...

ומוסיף ומספר. פעם כשהגעתי לשם מצאתי כמה אנשים מכובדים נשואי פנים, התפלאתי ע"ז, ביניהם ראיתי גם את הגה"ח ר' חיים ברים, נתברר לי כי ר' חיים קרא לכמה אנשים חשובים מבוגרים מרעיו וידידיו מבני ברק מתלמידי וב"ב של החו"א צוק"ל, למען יבואו ויראו איך "יהודי" מירושלים של מעלה מתכוון ונפרד מן העוה"ז לעולם שכולו טוב, ס'לוינט קומען פון בני ברק קיין הדסה עין כרם, זעהן ווי א איד גייט פון די וועלט"...

הללו אכן הגיעו. ומה ראו אז, הגה לרגל קושי מצבו קשתה עליו מאוד האכילה וכמעט שלא אכל כלום, הרופאים חששו שלא יגווע מחוסר אוכל וחוסר ויטמינים, ע"כ ביקשו לי לערב כמה ביסקויטים עם מים חמים וחלב עד שנעשה רך ונמס מאוד, שיוכל לאכול, הגשתי זה אליו, והוא מתיישב על מפתו בשוב הדעת והולך לברך "ברכת מזונות", מבקש מקודם להלביש את ה"כובע", וכך בדרך כבוד של מעלה מתחיל לברך מזונות במתינות, ואכל את המרקחת שהכנתי לו, בשוב הדעת והתבוננות, כאילו עוסק עכשיו בענינים העומדים ברומו של עולם, כשראו זאת וכל הנהגתו שם, ראו שהיה שוה להם לבא מבני ברק לראות איך יהודי הולך מן העולם בכזה ישוב הדעת...

נישט איינשפארן

עוד סיפר. כי בשכבו על ערש דוי סיפרו לו כי הרבי מבאהוש נוסע לרומניה להשתטח ולהתפלל על קברי אבותיו הצדיקים, אמר לי ר' נטע למסור קויטל להרה"ח ר' ישראל שרייבר שנסע עם הבאהושער והיה משב"ק, שימסור זאת להבאהושער רבי בהיותו על קברי אבותיו הק', וציוה אותי שאני לא שאינו חפץ להפציר, ואך נישט איינשפארן, [דהיינו שלא להפציר לשנות חלילה מן ההנהגה של הקב"ה] רק לומר לו אז איך בין

מהוסיאמין ואמר לו, כי אל לו לאדם להפציר ולדחוק את השעה... אלא להמתין ולצפות לישועת ה' ובבוא השעה ה' עוזר, "מעג מען דען זיין א דוחק את השעה?... ס'קומט די צייט העלפט דער אויבערשטער...!

[וכבר אז לשמע דברי קדשו של הרה"ק הרגיש והאמין בגודל אמונתו כי אכן ישועתו מזומנת ועומדת לבא, ורק צריך לחכות עד העת הנכון, וכמו שהתבטא ואמר, כי מהרגע ששמע מהרה"ק דברים הנ"ל הפסיק מ"לדאוג" אודות ענין הבנים כי הבין מדבריו שבדאי יהיה ישועה בסוף.]

היכן למד כך אצל רבו הק', ענה וסיפר, כי בצעירותו אשר כידוע לא נפקד בפרי בטן והרופא אמר שאין לו סיכוי להיוושע, פעם בערב יו"כ כאשר עברו הקהל אצל ההוסיאמינער להתברך והוא ג"כ עבר, הציג לו אח"כ הגבאי שלרגל מצבו כדאי שיעבור עוד פעם כדי לעזור רחמים לעת כזאת אשר הוא זקוק לישועה, אכן בעברו פעם שניה שאלו הרה"ק מהוסיאמין הלא עברת כבר פעם אחת... [והוא לא חפץ להטיל האשמה על הגבאי שיעצו כך, ע"כ] ענה ואמר, כי עקב המצב שהוא זקוק לישועה רצה לעזור רחמים, ע"כ עבר פעם שניה... ענהו הרה"ק

א מאמע פון קינדער, איך דארף נאך פירן די קינדער אונטער די חופה, אבל זיך נישט איינשפארן... והדברים עמוקים ונוראים עד מאוד וצריכים לימוד...

כמו כן מסופר שכששאלוהו למה אינו מפציר בתפילה והלא כוחו גדול בתפלה ויוכל להפציר בתפלה ולבטל הגזירה.

גם ע"ז היתה עניינתו עניה גבוהה ונשגבה מבית אנוש, באמרו "למדתי אצל רבי הק' מהוסיאמין כי אל לו לאדם להפציר ולדחוק... נישט זיך איינשפארן"....

לשאלתו של אחיו הגה"ח ר' יוסל

נטיעה של חינוך

הנפטר או כאילו מדובר כאן בנפטר בן תשעים, וראו בעליל האך רוחו של הנפטר הגדול והרגול חופפת ורוחת באויר, כאילו בעל השמועה עומד לנגדם ומדריך אותם להתעסק ולהכניס את הראש ב"עיקר" ולא להיות שקוע בדברים מפלים וה"עיקר" הוא הרי לידע ולברר רצונו של השי"ת מה עלינו לעשות כעת.

להאחיב לחבב ולהנעים התו"מ על לבם של הילדים

אחד מאומניות המוחזקות בידו באופן מיוחד, היה אומנות החינוך, בהיותו אומן ומומחה נדיר, בהשקיעו רבות מחשבות על החדרת ערכי התורה מצוות ומעש"ט בחביבות ובאהבה משולבת עם יראה טהורה, נטול כל סממנים של נגיעות וחשבוניות, כי אם בנקיות מושלמת למען עשות רצון ה' שציונו לחנך את ילדינו.

על אף היותו גבוה ונעלה מורם לגמרי מכל עניני גשמיות, כששום דבר לא מעניין אותו חוץ מעבודת השם, וכל מחשבותיו הגיוני ודיבוריו כולם שקועים בעומק מחשבות העיון בעבודת ה' כל היום וכל הלילה, עד שניתן היה לחשוב כי אינו מבין כלל וכלל בעניני גשמיות וכדו', עם כל זה, בהגיעו להתעסק בענין חינוך הבנים נתגלה לפתע כי הוא מבין היטב היטב לנפשות הצעירים

מה המ"ב אומר לעשות כעת...

סיפרה א' הדודות, כשדמעות יורדים מעיניה כשזוכרת בסיפור זה, כי כשבאה לבשר לכ"ב הבשורה הנוראה כי נזר המשפחה הורם ועמרת ראשם נפלה, בפטירת אביהם הק', נדהמה לראות כשאותה עת ישבה האלמנה הצדקנית עם בנותיה הצ' שיחי', ותיכף על אתר הגיבו במבעיות ואמרו, עכשיו עלינו ליקח משנה ברורה ושו"ע לבדוק מה הם הדינים ההלכות והאיסורים שיש לנו עכשיו בשעה כזו.

ראו אז במוחש עד היכן אבי המשפחה חניך והשריש לימוד וקיום ההלכה, עד שנכנסו הדברים ללבם ונהפך לחלק ממציאותם וחיייהם, בהבנים כי לא שייך להיות יהודי בלא הלכה ובכל זמן ומקרה, בעת שמחה או להיפך, בכל זמן וזמן, הראגה והמחשבה הראשונה היא תמיד מה ההלכה אומרת כעת ומה עלינו לעשות, לפני כל ההרגשות ולפני כל הצרכים... כי אין שום ערך לכל החיים בלי זה, וזה נחזין לכל א' בכל מצב באויר לנשימה לכל החיים בלי זה...

ובכך מספר א' מבני המשפחה, שבעת הלילה, שמעו הנשים איך הבנות מדברות ושחות בינם לבין עצמם, כשכל השיחה נסובה סביב ה"הלכה" מה עלינו לעשות עתה ואיך לעשות וכו' וכו' עד שנדמה לעומדים מן הצד כאילו אין הן בנותיו של

מכל מלה של ר' נמע שדיכר עם בניו ותלמידיו ניתן ללמוד הררים הררים של עומק והבנה בענין חינוך הבנים מתוך יראת שמים עצומה ואמיתית עם אהבה מופלגת וחיפוש טובת והנאת הבנים באמת.

מצד אחד חניך והשריש אצל הבנים והתלמידים יראה עצומה ונוראה מכל סרך איסור דאורייתא ודרבנן, ושאיין הפסד וחסרון גדול יותר בעולם מאשר מכשול של חטא ועון, ומאידך הכנים בלבם רגש עצום של אהבה וחביבות לכל דבר שבקדושה, גאווה דקדושה ותחושת אושר וסיפוק נפלא, על שזכינו להימנות על עדת מקדשי ה', שלא עשנו כגויי הארצות ולא שם חלקינו בין יושבי קרנות.

לימוד הלכה וניצול הזמן

השריש וחניך הרבה על לימוד הלכה, בד בבד עם חינוך שלא לבטל הזמן לדיק, וכך היה אומר לצעירים, אם אין לך כח ללמוד גמרא, אז תלמד משנה ברורה, משנה ברורה חייבים ללמוד, כ"כ השריש חינוך זה על לימוד הלכה עד שכשנפטר ובאו לנחם שאלו אי אלה מהמנחמים את הבנים מה השאיר להם אביהם ירושה, נענה בנו הגה"ח ר' אביש "ארבעה חלקי שולחן ערוך", זה מה שהשאיר לנו ירושה וזה אפשר לרשת ולקחת כל אחד את הכל.

מהאריז"ל, ובנוגע לשבוע אחרון לא מצאנו מקור קדום, אכן כן הביא בספר לב אליהו (תשובה שב) להגה"צ ר' אליהו לאפיאן, אמנם איתא כן על שבת אחרונה של השנה שמתקנים כל השבתות, באמ"ק הפחד יצחק מבאיאן, ואמ"ק בנו אדמו"ר מבאיאן ניו יארק, וכן בספר ישמח ישראל פר' נצבים וילך, וכע"ז בבית אברהם סליחות עמ' קפה ועוד, ואולי מזה נובע המקור גם לכל ימי השבוע].

בזה וכיצא בזה גרם להם שיגדלו ויצמחו מתוך אורה מלאה לחיות בצל קדושת הזמנים ובאמונה בדברי הצדיקים, כך גדלו באטמוספירה אחרת לגמרי, כשה"נושא" המעניין בבית הוא תמיד ענינים גדולים וקדושים באופן של אהבה וחובה תענוג ושעשוע נפלא, כשהילדים מרגישים גם את מסירותו אליהם ודברים היוצאים מן הלב נכנס אל הלב והילדים מתעוררים בהתרגשות והתפעלות לנצל את הימים המסוגלים הללו וח"ו לא לקלקל ולהפסיד ההזדמנות הנפלאה הזאת.

לכזין בעת אכילה שיהיה כח לצום ביום כיפור

כשהגיעה נכדתו אליו ביום הולדתה האחת עשרה להתברך ולאחל לה אחולים לבכיים לרגל הכנסה לשנת האחת עשרה, ה"סבא" תיכף מוצא איך לשמח את לבה ולכרכה, בד בבד עם החדרת אהבת תורה ויראת שמים.

וכך אמר לה אז, נכדתי היקרה, בשנה זו שאת בת אחת עשרה שנים, הרי יתכן שביום כפורים הבעל"ט תצומי כמו שכתוב בשו"ע, ואם כן בכל יום ויום כשאת אוכלת דברים המשביעים ומחיים את הנפש, אם תכוני אז בעת האוכל שאת אוכלת כדי שיהיה לך כח ויכולת לצום ביום הכפורים הבעל"ט, אזי את מקיימת מצוה נוספת בכל אכילה שאת אוכלת...

גם בחז"ל לא שכח לרגע חובת החינוך

בשהותו בחוץ לארץ מעל לחודש ימים, לא הסיר מעליו לרגע עול אחריות החינוך, הלא אב אני ומחוייב בחינוכם, וכמעט בכל יום כתב מכתב ושלח לבני הבית כשבתוך

כשכל א' מבני הבית מרגיש כמה מאושרים אנו בזה שאנו יהודים ואשר עסוקים אנו בהכנות לימים הקדושים.

[לדוגמא, אחרי אשר חזר מנסיעתו הידועה לארה"ב לשהות אצל רבו הרה"ק מבאיאן, במושך שנים אח"כ היה שר ומפוס לעצמו בערבי שבתות אלו ובשאר זמנים "אין איסט בראדווי ברענט א פייער, קיינער קען דאס נישט פארלעשן"] [בניגון ובמלים שהיה שר הרה"ק מספינקא על רבו הרה"ק מזידיטשוב, אין זידיטשוב ברענט א פייער וכו'] וניגונים אלו חדרו והבעירו ליבות הילדים, א. בראותם עד כמה בוער אביהם בקדושת התקשרותו לצדיקים, ב. בהשרותו אורה נעימה וחביבה בעידן ההכנות והמירחות לכבוד השבת והחג.

דוגמא נוספת. אחרי ששמע פעם בתולדות אהרן בהיותו ב"הצגה" שערכו לכבוד פורים, ועקב היותו שם ר"מ נכח באותו מעמד, אזי היה מצטט בתקופה שאח"כ מהחרוזים ששמע אז, בגנות עשיית עבירה, ובענין העסק ביראת שמים, חרוזים נעימים המעוררים את הילדים באהבת תורה ויראת שמים...]

כמו כן כשהעיר את הילדים, מיד בהערים מדבר עמהם באהבה על היום הזה ועל הימים הבאים, כשמעורר בהם רגשי אהבה אושר כסופין ורצון להכין עצמם לעבודת היום ולהכנות לקראת השבת או החג הקרב ובא.

היום אפשר לתקן כל השנה

בשבוע (אחרון) ראשון של השנה, בהיכנסו הביתה ופוגש את הילדים מספר להם בצחות ונעימות לשונן, "בשורה מרעישת ומשמחת", "קינדרלאך, היום אפשר לתקן כל הזמנים" של כל השנה האחרונה", ומסביר להם את הכתוב בספרים על כך ושוב כשמעיר אותם משנתם מזרח ומערור אותם באהבה, איזה זכיה יש לנו כי היום אנו יכולים לתקן כל הימי ראשון של השנה שעברה.

וכן בכל יום ויום משבוע (האחרון) הראשון, מעורר בהם אהבה והתרגשות על גודל הזכיה שאפשר לתקן היום כל השנה.

[העולם אומרים כן גם על שבוע אחרון של שנה וגם שבוע ראשון, ובמ"ב הביאו כן בשם היער"ד על שבוע ראשון, וכן איתא

ויורד אליהם ממרום מושבו למדריגתם ומושגיהם הקטנים ומטיב להבין איך להנחילים ולהשריש בהם התו"מ ולהאחיב זאת עליהם במתיקות ועריבות נפלאה.

כמעט כל אימת שנכנס לבית היה נכנס בשמחה ובנועם, בקדמו את פני בני הבית והילדים עם אימרה מתוקה בפיו, על פי רוב בענינים הקשורים לעבודת היום או שאר עניני יראת שמים, באופנים המושכים את הלב, או בבשורה טובה מסויימת, בשלבו בזה מלות הודיה להש"ת וכן עניני נפלאות הבורא המעוררים אמונה והתבוננות בגדלות הבורא.

כך שיתף וחיבר את כל בני הבית לכל המועדים והזמנים, ולענייני הלכה מוסר והשקפה, בדנו יחד עמם על כל שאלות ועניינים שנתעוררו בדני החג בבית או בבית"כ או שאלות שנתעוררו בעיר, ומה אמרו הרבנים.

ובל נושא שדיברו וכל סיפור שסיפרו הכל דנו וליבנו יחדיו ע"פ ההלכה וע"פ המוסר והחסידות, בראי האמונה והיראה וכך התרגלו הילדים לחיות בטבעיות בכל דבר לפי השקפת התורה והחסידות, להתבונן בכל דבר עם אמונה והודאה לה', עד שנעשה ממש כטבע שני, מרוב הפשטות והמתיקות בעת שהחדיר זאת בהם, וכבר מגיל קטן ובאופנים שונים, כדי שזה ייכנס ללב ולמוח ויחיו תמיד עם זה בטבעיות ובאופן שמבינים שאין משהו אחר בחיים.

בעת שישבו בסעודות שבת וחג, על אף היותו בוער ומתלהב ושקוע כולו בקדושת היום מצוותיו וענייניו, עכ"ז ניהל את הסעודה יחד עם הבנים והבנות הקטנים בדברו כל פעם ענינים שהם מבינים, דברים המעניינים אותם, ומשחיל בין דבריו בדרך אנג יראה ואהבה ואמונה וכדו' וכך נחדרו הענינים בלב הבנים והבנות בצורה מיוחדת באופן שלא יצא מהם.

כמו כן בעת ההכנות לשבת והחגים, כשהוא בעצמו עוסק בהם זמן רב בדחילו ורחימו בנועם ובחן מיוחד, הוא משתף את הילדים בגישמאק ומעוררם לחשוב ולהרגיש גדולתם ואושרם על זכייתם לעסוק במצוותיו של הש"ת ולעשות רצונו, גם הוא עצמו שר ומפוס לעצמו נגונים ושרים מתוקים המשרים בבית אורה של נועם ומתיקות,

המכתבים שזר והשחיל מילות חינוך חיוזוק עידוד וחיוזוק לכל א' וא' מהבנים והבנות בנפרד, כל א' לפי גילו ומצבו, וזירוס שוב ושוב במכתביו להתנהג כהוגן גם כשהאבא לא נמצא.

אף מינה מחנך אחראי מיוחד על כל א' מבניו הגדולים, ובכל יום ויום היה עליהם לתת דו"ח, ראפורט, בפני ה"מתנד" האברך שמינה עליהם, לדווח לו איך עבר עליו היום...

ובמכתביו הזהירים והזכירים (לילדים) בנעימות לשוננו כי ידעו שקבלת המתנות יהיה תלוי בהתנהגותם הטובה, (כנהוג באותם ימים שכל מי שחזר מחו"ל הביא אתו מתנות...) (לילדים)

לא לבלוט

בשחזור מחו"ל, הכנים א' מידידיו למוזרותו כמה מתנות יפות יקרות קצת עבור ילדיו, וא' מהבנות קיבלה שעון אמריקאי, אך האבא לא נתן לה ללכת עם השעון בימות החול, רק בשבת, כדי שלא תבלוט בין חבריה שאין להם כזאת ויקנאו בה... [ורק לאחר כחמש שנים כשנתבגרה והרבה מהחבירות יש להם כבר שעון הותר לה הדבר...] [

חינוך הבנות צ"ל הכי טוב

ידוע הסיפור. כשדיבר פעם אודות ענין חינוך הבנות עם הרה"ק האביר יעקב זי"ע מסאדיגורא ת"א, אמר לו הרה"ק כי הכלל בחינוך הוא שצריך לשלוח אצל הבית חינוך הכי טוב ששייך, הבתי חינוך הכי טובים לבנות הם "בית יעקב", אכן בירושלים ישנם בתי חינוך שהם עוד יותר טובים.

כשדיבר פעם ר' נטע אודות הבתי חינוך לבנות שכידוע בירושלים לא אחזו מלהרבות בלימודים שונים והעדיפו ללמד אומנות הבישול אפיה ונקיון הבתים, שתהיינה הנשים עסוקות ביותר בזה להיות לעזר לבעליהם וכו', היה מספר בבדיחות הדעת על אימרתו השנונה של ר' יעקב בלוי, יהודי פיקח בירושלים, ששמע אותו אומר, אני מלמד את בנותי מקצועות רבות, קאכעלאגניע, שפאנדזעלאגניע, וואשעלאגניע...

בענין חינוך הקטנים לזהירות

בממוזן אחרים

מעשה שרעשה פעם העיר ע"ד גנב שפרץ בביתו של יהודי וכשמשטרה הגיעו

מצאו השודר איש רעול פנים ונתגלה שהוא ג"כ יהודי, והיה לשיחה בפי כולם ואמרו שלא היה גנב באמת, כי אם הגנב והגנב סיכמו ביניהם על דבר הגניבה ואח"כ יחזירו לו לגנב והוא יקבל מהביטוח מה שגנבו לו כביכול, והיה מזה רעש בכל העיר על המעשה המחפיר, כששמע על כך ר' נטע הגיב ואמר, זה לא מתחיל עם זה, זה מתחיל בנסיעה באוטובוס כשילד בן חמש נוסע ונראה כפחות מבן חמש וע"כ לא משלמים עליו ומוזה מתרגלים לגניבה קטנה... היום אומר לו עשה כך וכו' עד שאומר לו...

כי אין לך דאגות אחרות עתה

מספר בנו הרה"ח ר' אריה מרדכי שליט"א, כליל יום הכפורים כאשר כל קהל אנ"ש התאספו ובאו בקלויז בבתי הורשטיין לפני אמירת כל נדרי, וכנהוג כולם עטופים בגדי לבן ומלית גדול וחבושים על ראשם ביארמולקע לבנה צחה כשלג, ואני בהיותי ילד אני מסתכל על אבא, ורואה כי הוא במעט שחך ולבש את הכיפה השחורה של ימות החול.

כילד, התביישתי קצת מזה, כי אבא זצ"ל היה חובש לראשו בכל שבת קודש ביארמולקע לבנה, אף שלא כולם לבשו כך, והנה בדיוק כליל יו"כ כשכולם לבושים ביארמולקע לבנה הוא הולך עם הכיפה שחורה. והוא כמעט היחיד מכל הביהכ"נ, הייתי בטוח כי גם הוא יצטער אם יבחין בכך, ע"כ רצתי ועליתי אל הבית והבאתי במהרה את היארמולקע ונגשתי אליו בשמחה והגשתי לו זאת.

אולם בעת שהבאתי זאת אליו, הסתכל עלי במבט תמוה, כאינו מבין, וכי בשעה קדושה ונוראה כזאת, כשמבינים עצמנו לאמירת כל נדרי וקבלת קדושת יוה"כ, אין לך דאגות אחרות כי אם איזה כיפה הולכים... וכי מה זה משנה, וכי ע"ז דנים אותנו במרום...

הבנתי, מוסיף ר' אריה, כי יותר מאשר לא הבין אותי, רצה פשוט לחנכני ולא לפני בינה, למען אדע ואבין להבחין בין העיקר למפל ולדעת לשים את הדגש על העיקר ולא להיות עסוק עם המפל יותר מדאי...

לקנות לזלזל לקטנים

בשו"ע נפסק אשר קמן היודע לנענע

הלולב אביו חייב לקנות לו לולב כדי לחנכו במצוות.

בידוע שכן היה המנהג בירושלים, וגם בביתו של ר' נטע, שהיו קונים ד' מינים לילדים אף בזמני הדוחק והעוני, וכמו שמספר בנו הרה"ח ר' אביש שליט"א שזוכר גודל העניות ששרתה בבית, שכשצריכים היו לקנות תפוז לילדים היו לוקחים תפוז א' ומחלקים לרבעים כדי שיהא לכולם, מחמת גודל העוני, אולם כשהגיע חג הסוכות היו קונים ד' מינים לכל א' וא' בנפרד, כדי לחנכם במצוות ולחביכות המצוות, על אף גודל העניות כידוע, ובפרט לבחורים שאחרי הבר מצוה שכבר חל עליהם חוב נענועים מדרבנן על כל א' וא'.

"ד' מינים המהודדים ביותר"

מסופר, כי פעם היה מעשה בקלויז דאנ"ש, בא' מן ההורים שקנה עבור הבן שלו ד' מינים, ומחמת גודל העניות היו אלו ד' מינים שבקושי כשרים לברכה, והבן שהבין במיב המינים התבייש מאוד לקחתם לביהמ"ד, והעדיף ללכת בלי ד' מינים מאשר להגיע כך לקלויז, כי מה יאמרו הבריות...

אביו שראה את גודל הבושה של בנו והחלטתו הנחושה לא לקחת אותם, חיפש עצה ורעיון נכון לשכנע את הבחור והגיעו הדברים אל הרה"ח ר' נטע ציינווירט שיואל בפקחותו וביראתו הקודמת לחכמתו לשכנע ולהסביר לבן שיסכים וישמח ליטול ד' מינים על אף הבושה וכו'.

ורבי נטע שידוע היה בפקחותו ושנינותו העצומה הבין תיכף איך יורדים אל נפש התלמיד ואיך מנעימים ומאחיבים עליו הדבר שיעשהו מתוך רצון ואהבה ולא מתוך כפייה ויראה, פנה אל הבחור ואמר לו, הנה, דבר לי אליך, הלא ידוע לך, שבזמנינו ב"ה רוב המצוות מקיימים בהידור רב, ובפאר והדר על צד היותר טוב, אמנם הדבר שבזה לקיים בני דורינו ביותר, הוא הענין של קיום המצוות לשמה לשם פועלם, שעל זה כל לבב דוי, על חולשת המוחות והלבבות, וריבוי ענין הנגיעות והפניות, עד שקשה מאוד שיעשה אדם מצוה בנקיות לשם שמים.

והנה בנוגע אליך, הנה נודמנה לך הזדמנות נדירה ומיוחדת, לקיים מצות ד' מינים בשלימות מיוחדת, ולא רק שקיומה

להחביב ולהחשיב את העבודות של בתי החינוך

כשהבנות הביאו הביתה חוברות וקונטריסים שהדפיסו או כתבו בבית חינוכם, היה לו "זמן" וישוב הדעת להסתכל בהם, לעבור על מה שכתוב שם, לדון עמם יחד על הנאמר ועל המסופר שם, וכך לחבב ולהחשיב זאת בעיני הבנות.

להתחשב בטירחתם ועמלונם גם אם הם בנות...

יחד עם זאת נוכחו הילדים לראות עד כמה רגיש וחושש לטירחתם היתירה ולא להפריע להם, כשנכנס לבית כשהם באמצע השפאנדר'ע, היה נשאר לעמוד בצד ולא המשיך לפסוע וללכלך את נקיון הבית שעליה עמלו כל כך... כמובן כשרואים כ"כ אכפתיות ורגישות לעבודתם ויגיעתם, הרי זה כבר גורם אשר כל דיבוריו שדיבר והדריך אותם מצאו מסילות ללבבותיהם ונתקבלו באהבה וחביבה.

בתחבולות תחנך ותחבב

פעם ביום שב"ק כשישחקו הילדים בחוץ ור' נטע יצא לקרוא לבנו ר' ישראל שיכנס לשמוע קריאת התורה, כשהיה כבן 11 שנים, היה זה בשבת שחל בו ג' חשוון, יומא דהילולא דהרה"ק מרז'ין זי"ע, כשקרא לו אמר לו בנעימות לשוננו, "ישראל, בוא והכנס לביהכ"נ הלא ג' חשוון היום..."

תמיד מצא איזה קונץ ודבר מעניין ומושך, לחדש ולהנעים על הילדים את העבודה.

ומברך על לולב של חבירו ומאבד טובה הרבה לנשמתו, וכן ראיתי כמה בעלי בתים שיש לאל ידם לקנות לולב או אתרוג ונוטלין לולב שאול או במתנה או מן הקהל, והרבה תרעומת יש עליהן. (מועד לכל חי סימן כג אות קמז)

אהבת המצוות והמועדים

לפני חג הסוכות ישב עם הילדים ולימד אותם איך עושים קושיקל, מעשה אומן בפאר והדר כהכשר והכנה למצות ד' מינים, כמו כן לימד אותם ועוד מקרובי המשפחה להכין ולעשות בעצמם "רוזין" "שושנה", עבודת יד, לפאר ולהדר את הסוכה, וכך באופנים אלו ודומיהם הנחיל והשריש בהם אהבה וחיבור למצוות ולמועדים בנעימות ובמתיקות ב"נועם וראתך".

כך הילדים הרגישו תמיד שיש להם "אבא", גם אם הוא רוחף במחשבותיו ועבודותיו בשמים ממעל, עכ"ז על הארץ מתחת הנהו אבא לכל דבר, ומתנהג עמם כמבעיות במסירות ובאבהות כפי גילם והבנתם.

קבלה טובה

פעם קרא לא' מן הילדים, לסיבה מסוימת, וביקש ממנו לקבל ע"ע קבלה טובה דבר אחר, הילד התחיל לחשוש מה רוצה כבר האבא ממנו, איזה עבודות קשות הוא מתכוין להטיל עליו... ושוב הוא מרגיש ואמר לו אבקש ממך לקבל על עצמך רק דבר אחד, ותו לא... אולם הילד חושש מה כבר יבקש האבא... לבסוף ביקש לו שיקבל ע"ע רק לאכול במתינות... ותו לא...

הינה בלי נגיעות ובלי חשבונות ופניות, אלא שעוד אתה מרגיש שעליך לקבל ולסבול בזיונות בשביל לקיים מצות ה', היכול אתה להעריך גודל הזוכה שנפלה בחלקך, לקיים מצות ה' בלי שום נגיעה ופניה ועוד לסבול ע"ז בושות ובזיונות, נמצא שיש לך הארבעה מינים המהודרים ביותר והנקיים ביותר ונפלאים ומיוחדים במינם, ממש בלי שום נקודה שחורה של פניות ונגיעות, ואין כנראה בכל הקלוזי עוד א' שיש לו ד' מינים מהודרים כאלו כמו שיש לך, היש לך חיד מתוק מזה.

כמובן שדבריו המהובנים והיוצאים מלב מהור של אהבת ה' ומצוותיו ואהבת ישראל, ואשר באמת לאמתו אחז בן, כי מדריגה גדולה היא לקחת כאלה ד' מינים, כי הוא נטול נגיעות ופניות, השפיעו ופעלו פעולתם עליו, כי ניכרים דברי אמת, וברוב שמחה ותהרגשות החליט לקיים מצות ד' מינים בהידור רב כשנפשו עליזה עליו על זכייתו המיוחדת במינה, ובפרט שמי יודע אם יעלה בידו עוד פעם בחיים לקיים המצוה בהידור רב כ"כ כמו עכשיו, ובוזה היה שמח בחלקו.

[ועיין מה שכתב בספר אורחות יושר פרק מז וזה לשונו: לפעמים אינו נוטל לולב כלל מפני קמצנותו שלא שלחו לו לולב יותר מהודר, וזה הוראה שאינו נוטל את הלולב אלא להתהלל בני אדם, ולא יפה הם עושים אותם עשירים, ששולח להם הרב לולב או אתרוג, ומשום שלא שלח להם לולב מהודר כמובן בעיניהם, או ששלח להם לולב או אתרוג יותר ממנו, אינו רוצה ליטול כלל,

הודעה ובקשה

מקרב הלב הננו מודים ומברכים לכל אלו שנהגו בנו טובת עין ושלחו וסיפור ספורים ועובדות מהאי צדיקא ופרישא, ואשר העירו הערות מחוכמות ותיקונים על הדברים שנדפסו

כן מבקשים מכל א' שיש תח"י עובדות אמרות וספורים הערות הגהות ותיקונים, אפילו דברי ביקורת, שיואיל נא בטובו לשלוח או לכתוב העובדות או ההערות, וה' הטוב ישלם לו בכפלים על זיכוי הרבים.

לפרטים: טל' 05271-60594 פקס: 077-3182145